

Tomislav Bilić

KUNA

25 GODINA • 25 YEARS

Zagreb, 2019.

KUNA

Tomislav Bilić

KUNA – 25 GODINA NOVČANE JEDINICE REPUBLIKE HRVATSKE

THE KUNA – TWENTY FIVE YEARS OF THE MONETARY UNIT OF THE REPUBLIC OF CROATIA

Zagreb, 2019.

amz
amz logo graphic consisting of horizontal lines of varying lengths below the text.

HRVATSKA NARODNA BANKA

Sadržaj

Contents

Zahvale	5	Acknowledgements	5
Uvod	7	Introduction	7
Uvođenje kune i lipa	9	The introduction of the kuna and the lipa	9
Natječaj za papirni novac 1992. godine	15	The banknote tender of 1992	15
Natječaj za kovani novac 1993. godine	37	The coin tender of 1993	37
Nakon natječaja	43	After the tenders	43
Tablica obilježja redovnoga optjecajnoga kovanog novca	46	Table showing the features of regular circulation coins	46
Tablica obilježja redovnoga optjecajnoga papirnog novca	47	Table showing the features of regular circulation paper money	47
Tablica prigodnoga optjecajnoga kovanoga i papirnog novca	48	Table of commemorative circulation coins and banknotes	48
Literatura	49	References	49

Zahvale

Autor ovom prilikom želi zahvaliti djelatnicima Hrvatske narodne banke, posebice pok. gosp. Borisu Ragužu, bivšem direktoru Direkcije trezora, i gosp. Tihomiru Mavričeku, sadašnjem direktoru Direkcije, na donaciji sadrenih modela redovnoga i prigodnoga optjecajnoga kovanog novca, kao i sadrenih modela prigodnoga kovanog novca, koje je Hrvatska narodna banka zaprimila kao predloške na raznim natječajima, uključujući i onaj 1993. godine za redovni optjecajni kovani novac. Modeli su izdvojeni u zasebnu zbirku Numizmatičkog odjela Arheološkog muzeja u Zagrebu (Zbirka nereduciranih modela). Pokojnom gosp. Ragužu također zahvaljujemo na konstruktivnim razgovorima o temi i dragocjenim podacima koje nam je pružio, uključujući dotad nedostupnu arhivsku dokumentaciju. Njegov odlazak u doba između projekata iz 2013. i 2019. godine osiromašio je kasniju obljetnicu, iako smo se svi trudili zadržati razinu kvalitete koju je on svojim sudjelovanjem jamčio. Cijeloj Direkciji trezora, napose gosp. Mavričeku, Damiru Bićaniću, Nikoli Šutalu i dr. sc. Petri Poldrugač, zahvaljujem i na ustupljenoj arhivskoj dokumentaciji povezanoj s natječajem za papirni novac te također na konstruktivnim razgovorima o temi. Podaci iz te dokumentacije uvelike rasvjetljavaju jedan dosad javnosti nepoznat segment hrvatske monetarne povijesti. U ovom kontekstu posebno zahvaljujem mr. sc. Romani Sinković, direktorici Direkcije za izdavačku

Acknowledgements

The author would like to thank the staff of the Croatian National Bank, particularly the late Boris Raguž, former director of the Currency Department, and Tihomir Mavriček, its present director, for the donation of plaster models of regular and commemorative circulation coins, and plaster models for the commemorative coins that the Croatian National Bank received as proposals at various tenders, including that of 1993, for regular circulation coins. The models are put in a separate collection of the Numismatic Department of the Archaeological Museum in Zagreb (Collection of Non-Reduced Models). We also thank the late Mr Raguž for constructive conversations about the theme and for the invaluable information that he provided, including previously inaccessible archival documentation. His departure in the period between the 2013 and the 2019 project impoverished the later anniversary, although we have all tried to keep up the quality level that his participation guaranteed. I thank the whole of the Currency Department, especially Mr Mavriček, Mr Damir Bićanić, Mr Nikola Šutalo and Dr Petra Poldrugač for the archival records made available concerning the banknote tender, and for constructive talks on the topic. Data from this documentation threw a lot of light on a segment of Croatian monetary history previously unknown to the public. I would also like, in this context, to thank Romana Sinković, MSc, director of the Publishing Department, who has made available to me her results from archival

djelatnost, koja mi je ustupila rezultate svojega arhivskog istraživanja o uvođenju kune, ponudila brojne korisne savjete i komentare te omogućila uvid u dokumentaciju natječaja za papirni novac. Bez njezina doprinosa rekonstrukcija tijekom tog natječaja bila bi znatno siromašnija. Napominjem da svi arhivski podaci koji se objavljuju u ovom radu potječu iz arhiva Hrvatske narodne banke. Na dopuštenju za korištenje podataka osobito zahvaljujem direktorici Ureda guvernera HNB-a, gđi Nini Srkalović. Također, najljepše zahvaljujem mr. sc. Tomislavu Presečanu, koji je od samog početka podržavao projekt, 2013. godine, i aktivno sudjelovao u njegovoj provedbi od ideje do konačne realizacije, potom gosp. Mavričeku, koji je odigrao sličnu veliku ulogu u realizaciji novije obljetnice, gđi Alemki Lisinski, izvršnoj direktorici Sektora komunikacija HNB-a, još jednom gđi Sinković, koja je također od samog početka sudjelovala u pripremi kataloga te, naposljetku, gosp. Vjekoslavu Gjergji na grafičkom dizajnu katalogâ i gosp. Božidaru Bengezu na snimanju i obradi fotografija. Svi navedeni zaposlenici su Hrvatske narodne banke te su nas silno zadužili svojom nesebičnom podrškom i suradnjom na ovim izložbeno-izdavačkim projektima. Zahvaljujem i prof. Vilku Žiljku na ugodnom i vrlo konstruktivnom razgovoru o temama čiji je neposredni svjedok bio upravo on.

Naposljetku, zahvaljujem i dr. sc. Ivanu Mirniku i Miroslavu Nađu, suautorima izložbe i prateće publikacije iz 2013. godine, a osobito potonjem, koji mi je ovom prigodom pružio, zajedno s Lukom Štefanom, nesebičnu pomoć pri postavljanju izložbe.

research about the introduction of the kuna, given me useful advice and comments and facilitated an examination of the documentation of the paper money tender. Without her contribution, the reconstruction of the course of the tender would have been much poorer. I should mention that all archival data published in this work come from the archives of the CNB. For permission to use the data, I would particularly thank the head of the Office of the Governor, Ms Nina Srkalović. Thanks also go to Tomislav Presečan, MSc, who, from the very beginning of the project in 2013 has supported and actively taken part in its conduct, from idea to final production; then to Mr Mavriček, who played a similar great role in commemorating the new anniversary; Ms Alemka Lisinski, executive director of the Communications Area in the CNB and, once again, Ms Sinković, who has also taken part in the preparations of the two catalogues from the very beginnings; and finally, Mr Vjekoslav Gjergja for the graphic design, and Mr Božidar Bengez for taking and processing the photographs. All those mentioned are on the staff of the CNB, and have put us greatly in their debt by their generous support to and collaboration on these exhibition and publishing projects. I also thank Professor Vilko Žiljak for a pleasant and very constructive conversation about events of which he was an immediate witness.

Finally, thanks to Dr Ivan Mirnik and to Miroslav Nađ, co-authors of the exhibition and the accompanying publication of 2013, particularly the latter, who on this occasion, together with Luka Štefan, has given me generous assistance in setting up the exhibition.

Uvod

Ove godine, 30. svibnja, obilježava se 25. godišnjica uvođenja kune kao novčane jedinice Republike Hrvatske. Prije šest godina, obilježavajući dva desetljeća natječaja za idejno likovno rješenje kovanog novca novčane jedinice Republike Hrvatske, Arheološki muzej u Zagrebu i Hrvatska narodna banka izdali su zajednički prigodnu publikaciju koja je problematizirala sam natječaj, okolnosti koje su mu prethodile te njegove neposredne učinke i odjeke.¹ Ta publikacija pratila je izložbu pod nazivom *Dva desetljeća hrvatske kune* održanu u prostorima Arheološkog muzeja u Zagrebu iste godine, a koja je, u ponešto suženom obliku, bila predstavljena i u prostorijama Hrvatske narodne banke tijekom službene proslave obilježavanja dvadesete obljetnice uvođenja kune kao novčane jedinice Republike Hrvatske 2014. godine. Samo pet – odnosno šest – godina nakon tih dviju obljetnica, pred nama je obilježavanje četvrt stoljeća uvođenja kune i lipe, a sve u očekivanju njihove zamjene eurom po ulasku Republike Hrvatske u tzv. europodručje. Ta zamjena najavljena je na konferenciji *Strategija uvođenja eura u Hrvatskoj* Vlade Republike Hrvatske i Hrvatske narodne banke održanoj u Zagrebu 30. listopada 2017.² te je predstavljena u dokumentu *Strategija za uvođenje eura kao službene valute u Hrvatskoj*, koju su zajedno izradili Vlada i HNB.³ Iako se ne precizira točan ciljani datum uvođenja eura, čini se da će se to dogoditi u skoroj budućnosti, pa je 25. obljetnica njezina uvođenja kao službene

Introduction

On 30 May this year, we shall mark the 25th anniversary of the introduction of the kuna as the monetary unit of the Republic of Croatia. Six years ago, commemorating the two decades that had elapsed since the tender for a graphic design of the official currency coins of the Republic of Croatia, the Archaeological Museum in Zagreb and the Croatian National Bank issued a joint publication to mark the occasion that took up the issue of the tender itself, the circumstances that preceded it and its immediate consequences and reverberations.¹ This publication accompanied an exhibition entitled *Two Decades of the Croatian Kuna*, which was held in the Archaeological Museum in Zagreb the same year and then, in a somewhat smaller scope, was presented in the premises of the Croatian National Bank during the official celebration in 2014 marking the twentieth anniversary of the introduction of the kuna as the monetary unit of the Republic of Croatia. Just five and six years respectively after these two anniversaries, we are now marking the quarter-century of the introduction of the kuna and the lipa, at the same time expecting their being replaced by the euro after the Republic of Croatia enters the euro area. This substitution was announced at the conference called *Strategy for the Adoption of the Euro in Croatia* of the Government of the Republic of Croatia and the Croatian National Bank held in Zagreb on 30 October 2017² and presented in the document *Strategy for the adoption of the euro in the Republic of Croatia*, drawn up jointly

valute idealna prigoda za retrospektivan pogled, koji će obuhvatiti problematiku kovanog – koja je već temeljito obrađena u navedenoj publikaciji – ali i papirnog novca Republike Hrvatske, koji su istodobno pušteni u optjecaj 30. svibnja 1994., na četvrtu obljetnicu tadašnjega Dana državnosti.

Vrijedi napomenuti da povijest nastanka kune i lipa ipak obuhvaća malo dulje razdoblje, s odlučujućim razdobljem između proljeća 1992. i proljeća 1993. godine, kada su provedeni natječaji za izgled papirnoga i kovanog novca. To formativno razdoblje kune i lipa ujedno je i najzanimljivije razdoblje – kako to obično biva – te će se na ovom mjestu najviše prostora posvetiti upravo tim burnim vremenima u kojima je nastajala kuna, koja se javnosti predstavila kao već gotov proizvod na (tadašnji) Dan državnosti 1994. godine, prije cijelih četvrt stoljeća. Na taj je način ovaj rad i neka vrsta posvete ljudima koji su u cijelom tom procesu sudjelovali u proteklih dvadeset i pet godina (1994. – 2019.).

by the Government and the CNB.³ Although the exact date for the introduction of the euro was not given, it seems that it will happen in the near future, and the 25th anniversary of the introduction of the kuna as the official currency is an ideal occasion for a retrospective survey that will cover the matter of both the coins – which have already been dealt with in detail in the publication cited above – as well as the banknotes of the Republic of Croatia, which were released into circulation concurrently on 30 May 1994, on the fourth anniversary of Statehood Day, then celebrated on that date.

It is worth mentioning that the history of the origins of the kuna and the lipa does nevertheless occupy a somewhat longer time frame, with the crucial period coming between spring 1992 and spring 1993, when tenders for the design of banknotes and coins were carried out. This is the formative period of the kuna and the lipa and also their most interesting time – as is usually the case – and in this text most attention will be devoted to the turbulent times in which the kuna came into being, presented as a ready-made product on the (then) Statehood Day in 1994, a whole quarter of a century ago. Accordingly, this paper is a kind of dedication to the people who have taken part in the process in the last twenty-five years (1994 – 2019).

Uvođenje kune i lipa

Odlučujuću ulogu u postupku odlučivanja o nazivu i izgledu hrvatske monete imala je Komisija za pripremu prijedloga koncepcije monetarnog sustava i izradu novčanica Republike Hrvatske. Komisiju je osnovao predsjednik Republike Hrvatske Franjo Tuđman, sa suglasnošću predsjednika Vlade Franje Gregurića, 16. kolovoza 1991. Predsjednik Komisije bio je Marijan Hanžeković (do 17. srpnja ministar financija u Vladi RH), a članovi akademik Dalibor Brozović (ravnatelj Leksikografskog zavoda Miroslav Krleža), Bogumil Cota (generalni direktor Službe društvenoga knjigovodstva u RH, SDK), dr. Ante Čičin-Šain (guverner Narodne banke Hrvatske), dr. Šime Đodan (predsjednik Odbora za budžet i financije Sabora RH), Jozo Martinović (ministar financija), dr. Nedjeljko Mihanović (predsjednik Odbora za obrazovanje i kulturu Sabora RH), Hrvoje Šarinić (predstojnik Ureda predsjednika), dr. Vladimir Veselica (ministar u Vladi RH) i Igor Zidić (ravnatelj Moderne galerije u Zagrebu).⁴ Iz sastava Komisije, kao i iz kasnijeg razvoja događaja, dostupnih dokumenata kao i objavljenih publikacija, sasvim je jasno da je glavnu riječ u Komisiji morao voditi akademik Brozović, vrstan poznavatelj i numizmatičar.⁵ Komisija je imala jasnu zadaću: odlučiti o nazivu buduće hrvatske valute koja je – nakon određenoga prijelaznog razdoblja – imala zamijeniti jugoslavenski dinar.⁶

Ta je Komisija 29. kolovoza 1991. (dokument nosi datum 30. kolovoza, s oznakom STROGO

The introduction of the kuna and the lipa

It was the Commission for Drafting a Proposal for a Monetary System Concept and the Manufacturing of the Republic of Croatia Banknotes that had the decisive role in the procedure of deciding on the name and appearance of Croatian money. This commission was established by the president of the Republic, Franjo Tuđman, with the approval of the prime minister Franjo Gregurić, on 16 August 1991. The Commission was chaired by Marijan Hanžeković (up to 17 July finance minister in the Government of the Republic of Croatia), other members being Academician Dalibor Brozović (director of the Miroslav Krleža Lexicographic Institute), Bogumil Cota (general director of the Social Accounting Service, referred to as SDK), Dr Ante Čičin-Šain (governor of the National Bank of Croatia), Dr Šime Đodan (chair of the Committee for Budget and Finances of the Croatian Parliament), Jozo Martinović (finance minister), Dr Nedjeljko Mihanović (chair of the Committee for Education and Culture of the Croatian Parliament), Hrvoje Šarinić (head of the Office of the President), Dr Vladimir Veselica (a government minister) and Igor Zidić (director of the Modern Gallery in Zagreb).⁴ From the composition of the Commission, and from the later course of events, the accessible documents and the publications issued, it is clear that it must have been Academician Brozović,⁵ a great expert in the subject of numismatics, who had the most to say in the Commission. The Commission's remit was clear: to determine the name of the future Croatian

POVJERLJIVO – DRŽAVNA TAJNA) donijela odluku o imenu trajnog novca RH: novac se imao zvati hrvatska kruna, a njegov stoti dio banica.⁷ Desetak dana prije, točnije 20. kolovoza, u Stubičkim Toplicama održan je neformalni sastanak nepotpune Komisije (Brozović, Hanžeković, Martinović i Zidić, a sastanku je prisustvovao i Zlatko Jakuš, koji nije bio član Komisije), gdje je izričito isključena mogućnost da se trajni novac naziva kuna, a kao opcija spomena je mogućnost prihvaćanja naziva hrvatska kruna.⁸ Nakon toga, 27. kolovoza održan je prvi službeni sastanak Komisije u malo širem sastavu, na kojemu se većina nazočnih izjasnila upravo za hrvatsku krunu kao naziv trajne valute. Odluka donesena samo dva dana kasnije, 29. kolovoza 1991., implementirana je u Uredbu o Narodnoj banci Hrvatske (danas Hrvatska narodna banka),⁹ gdje u članku 34. stoji da je:

"novčana jedinica Republike Hrvatske [je] HRVATSKA KRUNA, koja se dijeli na sto BANICA",

te u članku 35. Zakona o Narodnoj banci Hrvatske,¹⁰ gdje se ponavlja isti tekst. Tako je od ljeta 1991. pa sve do ljeta 1993. godine službena moneta Republike Hrvatske bila hrvatska kruna, iako je u optjecaju zapravo bio prijelazni novac, doduše samo u papirnom obliku, naziva hrvatski dinar. Akademski kipar Damir Mataušić izradio je skice prijedloga za kovani novac imena hrvatska kruna u različitim apoenima,¹¹ nepoznati autor predložio je likovno oblikovanje novčanice od 500 kruna u svibnju 1992.,¹² a poznati su i prijedlozi Miroslava Šuteja za apoene od 10, 100 i 1000 hrvatskih kruna (o njegovim prijedlozima svih apoena hrvatske krune u sklopu službenog natječaja za izgled novčanica RH vidi dalje u tekstu).¹³ Šime Đodan, član Komisije, tvrdio je kako je upravo on predložio krunu, koja bi se dijelila na sto banica, kao naziv valute¹⁴, iako je iz bilježaka sa sastanaka 23. (neformalni), 27. i 29. kolovoza vidljivo da uopće nije prisustvovao sastancima na kojima je kruna prihvaćena i proglašena trajnom hrvatskom monetom.¹⁵ Prema

currency that – after a certain transitional period – was to replace the Yugoslav dinar.⁶

On 29 August 1991 (in a document bearing the date 30 August, and marked Strictly Confidential – State Secret) the Commission made a decision on the name of the currency of the Republic of Croatia: it was to be called the Croatian crown or *kruna*, and the hundredth part thereof was to be called a *banica*.⁷ Some ten days earlier, on 20 August, to be precise, there had been an informal meeting in Stubičke Toplice of part of the Commission (Brozović, Hanžeković, Martinović and Zidić, while the meeting was also attended by Zlatko Jakuš, who was not a member), in which the possibility that the permanent currency could be called the *kuna* was expressly ruled out, and the acceptance of the name Croatian kruna was mentioned as a possibility.⁸ After that, on 27 August, the first official meeting of the Commission in a somewhat expanded composition was held, at which a majority of those present came out in favour of the Croatian kruna as the name for the permanent currency. The decision made just two days later, on 29 August 1991, was incorporated into the Decree on the National Bank of Croatia (today the Croatian National Bank),⁹ Article 34 of which stated that

"the monetary unit of the Republic of Croatia [shall be] 'HRVATSKA KRUNA', divided into one hundred 'BANICA'",

and into Article 35 of the Law on the National Bank of Croatia¹⁰ where this wording was reiterated. Accordingly, from summer 1991 to summer 1993, the official currency of the Republic of Croatia was the Croatian kruna, although in actual circulation there was only an interim currency, in paper form alone, called the Croatian dinar. The academy-trained sculptor Damir Mataušić did sketches for a design proposal of the coin called Croatian kruna in various denominations,¹¹ an unknown artist proposed the design for a banknote of 500 kruna

riječima jednog svjedoka rad Komisije bio je "obavijen[O] stanovitom tajnovitošću".¹⁶ Dakle, od 23. prosinca 1991. službena je moneta Republike Hrvatske hrvatska kruna.

Odabir naziva suvremenoga hrvatskog novca početkom 1990-ih pratile su neke kontroverze. Iako je Komisija za pripremu prijedloga koncepcije monetarnog sustava i izradu novčanica Republike Hrvatske nepuna dva tjedna nakon osnutka donijela odluku o nazivu, koja je kasnije pretočena u zakonsku regulativu, cijelo je vrijeme trajala polemika o prikladnosti kune kao alternative zakonski prihvaćenoj hrvatskoj kruni.¹⁷

Procedura promjene naziva iz hrvatske krune u kunu također je bila obilježena određenim kontroverzama. Službeni narativ o promjeni naziva plasiran je tijekom kasnog proljeća i ranog ljeta u dnevnom tisku, posebice *Vjesniku*, glasilu Vlade, a glasi ovako:¹⁸ deset zastupnika Zastupničkog doma Sabora tijekom svibnja 1993. godine predložilo je izmjenu Zakona o Narodnoj banci Hrvatske. Tim bi se izmjenama naziv hrvatske valute "hrvatska kruna" promijenio, premda je u tom trenutku već gotovo dvije godine važio kao naziv trajne hrvatske monete. I prije toga predsjednik Republike Hrvatske Tuđman najavio je takvu mogućnost, a sada se krenulo u provedbu.¹⁹ Činjenica da je natječaj za idejno likovno rješenje kovanog novca novčane jedinice Republike Hrvatske pod imenom kuna proveden prije nego što je pokrenuta saborska procedura (s druge strane, natječaj za papirni novac cjelovito se i dosljedno provodio pod zakonitim nazivom novčane jedinice), kao i to da D. Brozović u dokumentu od 3. veljače 1993. već uzima zdravo za gotovo da će se buduća trajna hrvatska moneta nazivati kuna, jasno upućuje na to da je odluka donesena otprije, i to na nekom drugom mjestu.²⁰ Novi naziv prošao je prvo čitanje glasovanjem početkom srpnja iste godine (s 10 glasova "protiv" i 2 "suzdržana").²¹ Dvadeset i devetog srpnja iste godine Zastupnički dom Sabora naposljetku je

in May 1992,¹² and also known are the proposals of Miroslav Šutej for denominations of 10, 100 and 1000 Croatian kruna (see below for his proposals for all denominations of the Croatian kruna that were part of the official tender for the design of the banknotes of the Republic of Croatia).¹³ Šime Đodan, a member of the Commission, claimed that it was he that had proposed the name kruna, to be divided into 100 banica, as the name for the currency,¹⁴ although from the minutes of the (informal) meeting of 23 August and of the meetings of 27 and 29 August it can be seen he was not actually present at the meetings at which the name kruna was accepted and proclaimed to be the permanent Croatian currency.¹⁵ In the words of one of the witnesses, the work of the Commission was "shrouded in some secrecy".¹⁶ From 23 December 1991, then, the official monetary unit of the Republic of Croatia was the Croatian kruna.

The selection of the name for the contemporary Croatian monetary unit at the beginning of the 1990s was surrounded by controversies. Although the Commission for Drafting a Proposal for a Monetary System Concept and the Manufacturing of the Republic of Croatia Banknotes had made a decision on the name in only two weeks after its formation, a name that was later put into statutory form, the whole of this time there were heated discussions about the appropriateness of the kuna as an alternative to the legally acknowledged Croatian kruna.¹⁷

The procedure in which the term Croatian kruna was changed into Croatian kuna was also marked by certain controversies. The official narrative about the change in the name was covered in the daily press, particularly by *Vjesnik*, the government's paper, during late spring and early summer. This story went as follows:¹⁸ in May 1993, ten members of the House of Representatives of the Parliament proposed amendments to the Law on the National Bank of Croatia, providing that the name "hrvatska kruna", used as the country's permanent currency name for almost two years, was to be replaced. Even

prihvatio novi naziv (70 glasova "za", 21 "protiv", 10 "suzdržanih").²² Tako je 18. kolovoza Zakonom o izmjenama Zakona o Narodnoj banci Hrvatske²³ izmijenjen članak 35. Zakona o Narodnoj banci Hrvatske:

"riječi: 'Hrvatska kruna' zamjenjuju [se] riječju: 'kuna', a riječ 'banica' zamjenjuje se riječju 'lipa'." Na taj način naposljetku je i trajno određen naziv moderne hrvatske monete, koji je u nepromijenjenom obliku aktualan i danas. Složena politička situacija sigurno je bila odlučujući činitelj u ne potpuno transparentnom radu Komisije, njezinim odlukama te cijelome procesu stvaranja i uvođenja nove hrvatske valute.

before that, President Tuđman had hinted at such a possibility, and now it began to be implemented.¹⁹ However, a tender for a graphic design of the official currency coins of the Republic of Croatia named kuna was held before the parliamentary procedure (on the other hand, the tender for the banknotes had been fully and consistently carried out under the lawful name of the unit). In a document of 3 February 1993, Dalibor Brozović was taking it for granted that the future permanent Croatian currency was to be called the kuna. These facts clearly show that the decision had already been taken, and in some other place.²⁰ The new name went through the first reading in Parliament at the beginning of July the same year (with 10 votes against, and 2 abstentions).²¹ On 29 July of that same year, the House of Representatives finally accepted the new name (70 votes in favour, 21 against and 10 abstentions).²² As a result, pursuant to the Law on Amendments to the Law on the National Bank of Croatia of 18 August 1993,²³ Article 35 of the latter law was amended as follows:

"The words 'hrvatska kruna' shall be replaced by the word 'kuna' and the word 'banica' shall be replaced by the word 'lipa'." In this manner finally the name for the modern Croatian currency unit was set for good, and is in use in unchanged form today. The complex political situation was certainly the crucial factor in the not entirely transparent work of the Commission, in its decisions and in the whole process of creating and introducing the new Croatian currency.

Natječaj za papirni novac 1992. godine

Podaci o natječaju za papirni novac, njegovoj provedbi i zaključenju nisu sasvim potpuni. No, iz dostupne dokumentacije čini se da su već sredinom 1991. godine bili ugrubo određeni motivi na licu i naličju novca, kao i opći koncept izgleda novčanica, iz kojih su onda pojedinačni motivi i izvedeni. Tako se u već spomenutom zapisniku s neformalnog sastanka nepotpune Komisije održanom 20. kolovoza u Stubičkim Toplicama spominje načelo kombinacije "regionalnih motiva" i znamenitih ličnosti kao motiva na novčanicama te se jasno naziru konture budućih novčanica:

"Dubrovnik / Bošković, Gundulić, Držić, Getaldić
Split / Marko Marulić, Hrvoje Vukčić-Hrvatinić
Istra / Arena u Puli, biskup Dobrila
Lika / Plitvice, Nikola Tesla
Zagreb / Ban Jelačić, Stjepan Radić, Ante Starčević
Hrvatsko Primorje / Sušak, Kraljevica, Frankopani ili Šubići
Slavonija / Osječka Tvrđa, J. Strossmayer ili Stjepan Radić
Primorska Hrvatska / Sveta Stošija, Kralj Zvonimir ili Kralj Tomislav – Nin".

Na prvom službenom radnom sastanku Komisije u malo širem sastavu 28. kolovoza ovi su prijedlozi prihvaćeni, a na sastanku 20. rujna već se spominju prihvaćena idejna rješenja za apoene od 10, 25, 50, 100, 250, 500 i 1000 kruna.²⁴ Među prijedlozima za motive na licima novčanica – zajedno s prihvaćenim

The banknote tender of 1992

Information about the paper money tender, its implementation and conclusion is not complete. But from the documentation accessible, it seems that by as early as mid-1991 the motifs on the obverse and reverse of the notes had been roughly determined, as had the general concept for the appearance of the banknotes, from which individual motifs were then derived. Thus in the already mentioned minutes from the informal meeting of part of the Commission held on 20 August in Stubičke Toplice there was the principle of combining "regional motifs" and celebrated personalities as motifs on the banknotes, and the contours of the future banknotes were already discernible:

"Dubrovnik / Bošković, Gundulić, Držić, Getaldić
Split / Marko Marulić, Hrvoje Vukčić-Hrvatinić
Istria / Arena in Pula, Bishop Dobrila
Lika / Plitvice, Nikola Tesla
Zagreb / Ban Jelačić, Stjepan Radić, Ante Starčević
Northern Coastline / Sušak, Kraljevica, the Frankopans or the Šubićes
Slavonija / Osijek Fortress, J. Strossmayer or Stjepan Radić
Coastal Croatia / St Anastasia, King Zvonimir or King Tomislav – Nin".

At the first official working meeting of the Commission in a somewhat broader composition, on 28 August, these proposals were accepted. At a meeting on 20 September, there was already

osobama – nalazili su se i Dora Pejačević, Ivana Brlić-Mažuranić, kraljevi Tomislav i Petar Krešimir IV., Nikola Tesla, Ruđer Bošković, Josip Juraj Strossmayer, umjetnici Vladimir Becić i Miroslav Kraljević, Alojzije Stepinac i Ambroz Vraniczany, a, osim naposljetku prihvaćenih gradova, za motive na naličju bili su predloženi i Šibenik i Pazin. Na sastanku Komisije 2. listopada donesena je konačna odluka o načelnim motivima na apoenima, koji već znatno nalikuju konačno prihvaćenim i izvedenim rješenjima:

"10 hrvatskih kruna; ban Josip Jelačić, Vukovar
25 hrvatskih kruna; biskup Juraj Dobrila, Pula
50 hrvatskih kruna; Ruđer Bošković, Dubrovnik
100 hrvatskih kruna; Petar Zrinjski (sic) i Fran Krsto Frankopan, Rijeka
250 hrvatskih kruna; Stjepan Radić, Osijek
500 hrvatskih kruna; Marko Marulić, Split
1000 hrvatskih kruna; Ante Starčević, Zagreb".

Upada u oči nepostojanje apoena od 5 kruna te određeni "pomak" u motivima u odnosu na pojedine izvedene apoene.

U zapisniku sastanka Komisije za pripremu prijedloga koncepcije monetarnog sustava i izradu novčanica RH od 15. siječnja 1992. uistinu se spominju određene izmjene i noviteti (izmjena motiva na novčanici od 100 kruna, dodavanje apoena od 5 kruna), dok se za ostale novčanice ostavljaju prethodno dogovoreni motivi. Također, u ovom zapisniku pojavljuju se imena nekih od autora koji će biti pozvani na kasniji natječaj: Miroslav Šutej, Zdravko Tišljar, Rudi Labaš i Ivica Šiško. Na sastanku Komisije 30. ožujka donesena je odluka o pozivu na natječaj, na koji su pozvani sljedeći autori:

1. Zlatko JAKUŠ, akademski grafičar (rođ. 1945.) (autor hrvatskog dinara, privremene novčane jedinica RH)²⁵
2. Rudi LABAŠ, akademski slikar (rođ. 1941.)

mention of the accepted design concepts for the denominations of 10, 25, 50, 100, 250, 500 and 1000 kuna.²⁴ Among the proposals for figures on the obverses of the banknotes – together with the persons already accepted – were Dora Pejačević, Ivana Brlić-Mažuranić, King Tomislav, King Petar Krešimir IV, Nikola Tesla, Ruđer Bošković, Josip Juraj Strossmayer, the artists Vladimir Becić and Miroslav Kraljević, Alojzije Stepinac and Ambroz Vraniczany; as well as the cities finally accepted, Šibenik and Pazin were also put forward for motifs on the reverse. A meeting of the Commission on 2 October made a final decision about the basic motifs for the various denominations, which are already very similar to the ultimately accepted and executed solutions:

"10 Croatian kuna; Ban Josip Jelačić, Vukovar
25 Croatian kuna; Bishop Juraj Dobrila, Pula
50 Croatian kuna; Ruđer Bošković, Dubrovnik
100 Croatian kuna; Petar Zrinjski (sic) and Fran Krsto Frankopan, Rijeka
250 Croatian kuna; Stjepan Radić, Osijek
500 Croatian kuna; Marko Marulić, Split
1000 Croatian kuna; Ante Starčević, Zagreb".

What is immediately apparent is the absence of a 5 kuna denomination and that a certain progress has been made in the motifs towards the individual denominations actually executed.

In the minutes of the session of the Commission for Drafting a Proposal for a Monetary System Concept and the Manufacturing of the Republic of Croatia Banknotes of 15 January 1992, certain changes and novelties are indeed mentioned (the change of the motif on the 100 kuna banknote, the addition of a 5 kuna denomination), while the previously agreed motifs are left for the other banknotes. Also in these minutes, there are the names of some of the artists who would be invited to take part in the later tender: Miroslav Šutej, Zdravko Tišljar, Rudi Labaš and Ivica Šiško. The meeting of the Commission on 30

3. Ivica ŠIŠKO, akademski slikar i grafičar (rođ. 1946.)
4. Zdravko TIŠLJAR, akademski slikar i grafičar (rođ. 1938.)
5. Boris LJUBIČIĆ, akademski slikar i grafičar (rođ. 1945.) (drugoplasirani)²⁶
6. Miroslav ŠUTEJ, akademski slikar i grafičar (1936. – 2005.) (pobjednik natječaja).²⁷

Šutej je odmah nakon poziva uključio i Vilka ŽILJKA, stručnjaka za računalnu grafiku te profesora na Grafičkom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu i voditelja katedre za tiskarski slog i računarsku tehniku, koji je na taj način od početka postao Šutejev partner u izradi novčanica, najprije hrvatske krune, a onda i kune.²⁸

Pozvani autori dobili su okvirne opise za motive na licu i naličju novčanica, a samo katkad detaljnije opise motiva na naličju:

"5 HRVATSKIH KRUNA; na licu Zrinjski-Frankopani (sic), na naličju Varaždin
 10 HRVATSKIH KRUNA; na licu biskup Juraj Dobrila, na naličju Pula (arena, Hadrijanov zlatnik)
 25 HRVATSKIH KRUNA; na licu ban Josip Jelačić, na naličju Vukovar (dvorac grofa Eltza)
 50 HRVATSKIH KRUNA; na licu Ivan Gundulić, na naličju Dubrovnik (Minčeta i sl.)
 100 HRVATSKIH KRUNA; na licu Ivan Mažuranić, na naličju Rijeka (katedrala, kazalište, Trsat i sl.)
 250 HRVATSKIH KRUNA; na licu Stjepan Radić, na naličju Osijek (tvrđa)
 500 HRVATSKIH KRUNA; na licu Marko Marulić, na naličju Split (katedrala, peristil)
 1000 HRVATSKIH KRUNA; na licu Ante Starčević, na naličju Zagreb (spomenik kralja Tomislava, katedrala, umjetnički paviljon i sl.)".

Iz navedenih primjera jasno je da su sami motivi okvirno bili određeni vrlo rano te da su se gotovo nepromijenjeni održali do konačne izvedbe novčanica. Autori su također dobili i parametre za

March made a decision on an invitation to tender, to which the following artists were invited to take part:

1. Zlatko JAKUŠ, academy-trained graphic artist (born 1945) (who designed the Croatian dinar, the interim currency of the RC)²⁵
2. Rudi LABAŠ, academy-trained painter (born 1941)
3. Ivica ŠIŠKO, academy-trained painter and graphic artist (born 1946)
4. Zdravko TIŠLJAR, academy-trained painter and graphic artist (born 1938)
5. Boris LJUBIČIĆ, academy-trained painter and graphic artist (born 1945) (second placed)²⁶
6. Miroslav ŠUTEJ, academy-trained painter and graphic artist (1936 – 2005) (winner).²⁷

Immediately after the invitation, Šutej involved Vilko Žiljak, an expert in computer graphics and a professor at the Faculty of Graphic Arts of the University of Zagreb and head of the department of typography and computer graphics, who in this way became Šutej's partner in the making of the banknotes, first of all the Croatian kruna, and then of the kuna.²⁸

The invited artists received outline descriptions of the motifs for the obverse and reverse of each note, and only sometimes any more detailed descriptions of the motifs on the reverse:

"5 CROATIAN KRUNA; on the obverse Zrinjski-Frankopani (sic), on the reverse Varaždin
 10 CROATIAN KRUNA; on the obverse Bishop Juraj Dobrila, on the reverse Pula (Arena, Hadrian's gold coin)
 25 CROATIAN KRUNA; on the obverse Ban Josip Jelačić, on the reverse Vukovar (Castle of Count Eltz)
 50 CROATIAN KRUNA; on the obverse Ivan Gundulić, on the reverse Dubrovnik (Minčeta and so on)
 100 CROATIAN KRUNA; on the obverse Ivan Mažuranić, on the reverse Rijeka (cathedral, theatre, Trsat and so on)

veličinu novčanica (67 x 130 mm), kao i naputak da na novčanicama moraju biti istaknuti mjesto i datum izdavanja (Zagreb, 15. siječnja 1992.) te potpis guvernera Narodne banke Hrvatske, izdavatelja novčanica. Istodobno, u natječaju su bili predviđeni apoeni od 25 i 250 kruna, dok su u konačnoj izvedbi prihvaćeni apoeni od 20 i 200 kuna (vidi dolje). Na kraju, pozvanim autorima dat je vrlo kratak rok, do kraja travnja, iako su im pozivi upućeni tek 6. travnja.²⁹

Nepotpuna dokumentacija donekle otežava rekonstrukciju sljedećih koraka natječaja. Iz odgovora M. Hanžekovića na žalbu B. Ljubičića od 7. prosinca 1992. (vidi dalje u tekstu), u kojemu se rekonstruiraju koraci koji su uslijedili, kao i iz Odluke guvernera od 25. svibnja 1992., u kojoj se autorima pozvanima na natječaj za otkup radova isplaćuje honorar, može se zaključiti da su, osim kasnijeg pobjednika M. Šuteja,³⁰ svoje radove predali i Tišljar, Šiško, Ljubičić i Jakuš, dakle petorica autora. No, Hanžeković – suprotno roku navedenom u pozivima na natječaj upućenima autorima koje smo gore iznijeli – dalje tvrdi da su na sastanku Komisije 12. svibnja svi umjetnici pozvani da do 31. svibnja izrade likovno rješenje, a istodobno je odlučeno da se osnuje savjetodavni stručni žiri (vidi dolje), što potvrđuje i sama Zabilješka sa sjednice Komisije od 12. svibnja 1992., kojemu su prisustvovala petorica navedenih autora. Čini se da su autori na natječaj pozivani u dva navrata, prvi put na sjednici Komisije 30. ožujka, kada su pozvana šestorica autora (vidi gore u tekstu), a drugi put na sjednici Komisije 12. svibnja, kada su pozvana petorica.

Na ovako rekonstruiranu kronologiju nadovezuju se podaci iz nacrtu dokumenta datiranog 20. svibnja (bez potpisa i primatelja, rukom dopisano "Komisija 15. 6. 1992."), očito nacrtu teksta upućenog potencijalnim članovima stručnog žirija (o tome odmah niže), iz kojeg je jasno da su svoje prijedloge dostavila petorica autora – kao što se

250 CROATIAN KRUNA; on the obverse Stjepan Radić, on the reverse Osijek (Fortress)

500 CROATIAN KRUNA; on the obverse Marko Marulić, on the reverse Split (cathedral, Peristyle)

1000 CROATIAN KRUNA; on the obverse Ante Starčević, on the reverse Zagreb (monument to King Tomislav, cathedral, Art Pavilion and so on)".

From these examples it is clear that the actual motifs were set very early on and were retained almost unchanged until the final production of the notes. The authors were also given the parameters for the sizes of the notes (67 x 130 mm), and the instruction that the notes had to display the place and date of their issue (Zagreb, 15 January 1992) and the signature of the governor of the National Bank of Croatia, which issued the notes. At the same time, the tender provided for denominations of 25 and 250 kruna, while in the ultimate implementation of the proposals denominations of 20 and 200 kuna were accepted (see below). At the end, the invited artists were given a very short time, up to the end of April, although the invitations were sent out to them only on 6 April.²⁹

The incomplete documentation makes the reconstruction of the following steps in the tender somewhat difficult. From a reply of M. Hanžeković to an objection of Boris Ljubičić of 7 December 1992 (see below), in which the steps that followed can be reconstructed and from the decision of the governor of 25 May 1992, in which the invited authors were paid fees, it can be concluded that as well as the ultimate winner of the tender, Šutej,³⁰ works were also submitted by Tišljar, Šiško, Ljubičić and Jakuš, by five artists, then. But Hanžeković continues to state, in contrast to the deadline stated in the invitations to the artists, that at the meeting of the Commission on 12 May, all the artists were invited to produce graphic designs up to 31 May, and that at the same time it was determined to set up an advisory jury of experts (see below), which is confirmed by the actual note of the Commission's session of 12 May 1992,

tvrdi i u odgovoru M. Hanžekovića od 7. prosinca – među njima sigurno i kasniji pobjednik M. Šutej te B. Ljubičić. Istodobno, Komisija je – identično kao i u odgovoru M. Hanžekovića – odlučila osnovati stručni žiri za ocjenu zaprimljenih prijedloga, koji su činili Josip Depolo (likovni kritičar i publicist), Vera Horvat-Pintarić (profesorica na Odsjeku za Povijest umjetnosti na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu), Goroslav Keller (profesor na Ekonomskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu), Tonko Maroević (Institut za povijest umjetnosti, profesor na Odsjeku za Povijest umjetnosti na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu, član suradnik Razreda za književnost HAZU), Matko Meštrović (direktor Zavoda za kulturu Hrvatske), Feđa Vukić (profesor na Školi primijenjene umjetnosti i dizajna, Zagreb) i Igor Zidić (ravnatelj Moderne galerije u Zagrebu, inače član Komisije za pripremu prijedloga koncepcije monetarnog sustava i izradu novčanica Republike Hrvatske). Potvrđuje to i zabilješka sa sjednice Komisije 12. svibnja 1992. No, u konačni sastav stručnog žirija nisu imenovani svi navedeni stručnjaci iz već spomenutog nacrtu, već su u njega ušli V. Horvat-Pintarić, F. Vukić i M. Meštrović, a njima su se iz redova Komisije pridružili M. Hanžeković i D. Brozović.³¹

Komisija je – zajedno s članovima stručnog žirija – u drugi krug natječaja na sastanku 29. lipnja odlučila uputiti M. Šuteja i B. Ljubičića. Njima dvojici upućeni su 15. srpnja zahtjevi koji su se odnosili na određene tehničke detalje (npr. veličina novčanica od najmanjega 115 x 61 do najvećeg apoena 150 x 75), a pojedinačno su im upućeni i određeni savjeti likovne, stilske ili grafičke naravi. Novu verziju svojeg prijedloga Šutej iznosi 2. rujna, a isto čini i Ljubičić, iako zapravo predočuje samo tri lica i jedno naličje, a ne cijeli niz apoena. To predstavljanje odvijalo se pred članovima stručnog žirija: za Šuteja glasali su M. Hanžeković i D. Brozović, a za Ljubičića M. Meštrović i F. Vukić. Na taj je način rezultat bio neodlučen i odluka

attended by the five artists listed above. It would seem that the authors were invited to take part twice, the first time at the session of the Commission on 30 March, when six were invited (see above) and the second time at the session of the Commission of 12 May, at which five were invited.

Going on from a chronology reconstructed in this way are facts from the draft document dated 20 May (unsigned, no recipients, with a handwritten notation of "Commission 15 June 1992"), clearly the draft wording to be sent to potential members of the expert jury (more just below), from which it is clear that five artists had sent proposals – as is stated in the answer of Marijan Hanžeković of 7 December – with the subsequent winner Miroslav Šutej and Boris Ljubičić certainly among them. The Commission – just as in the Hanžeković's answer – decided to set up an expert jury to evaluate the proposals received, consisting of Josip Depolo (art critic and journalist); Vera Horvat-Pintarić (professor at the art history department of the Faculty of Humanities and Social Sciences, University of Zagreb); Goroslav Keller (professor at the Faculty of Economics and Business, University of Zagreb); Tonko Maroević (Institute of Art History, professor at the art history department at the Faculty of Humanities and Social Sciences, University of Zagreb and associate member of the Department of Literature of the Croatian Academy of Sciences and Arts); Matko Meštrović (director of the Institute for the Culture of Croatia); Feđa Vukić (professor at the School of Applied Arts and Design, Zagreb) and Igor Zidić (director of the Modern Gallery, Zagreb, and also a member of the Commission for Drafting a Proposal for a Monetary System Concept and the Manufacturing of the Republic of Croatia Banknotes). This is confirmed by the note of the Commission's session of 12 May 1992. But not all these experts were part of the expert jury as finally appointed; it was actually composed of Horvat-Pintarić, Vukić and Meštrović, joined by Hanžeković and Brozović from the Commission itself.³¹

nije donesena. Istodobno, Ljubičić je dobio rok od mjesec dana da dostavi potpuno rješenje. Do još jednog predstavljanja, čini se, došlo je 30. rujna, ali o tome nema dodatnih podataka.³² Moguće je da je na ovom predstavljanju Ljubičić predstavio cijeli komplet novčanica.³³ Prema zapisniku sastanka Komisije 12. listopada članica stručnog žirija Vera Horvat-Pintarić neslužbeno je također bila za Šutejev prijedlog, iako nije pristupila glasovanju 2. rujna (nije jasno je li se glasovanje ponovilo 30. rujna, a o tome nema nikakvih podataka).³⁴ Na istom sastanku od 12. listopada članovi Komisije pristupili su glasovanju te su rezultatom 7 : 1 pobjedničkim izabrali prijedlog M. Šuteja. Na tom sastanku Komisija je bila u sljedećem sastavu: M. Hanžeković, D. Brozović, P. Jurković, B. Cota, Š. Đodan, N. Mihanović, V. Veselica i I. Zidić. U odnosu na izvorni sastav Komisije novi je član P. Jurković (novi guverner NBH), dok nedostaju A. Čičin-Šain (bivši guverner NBH), J. Martinović (bivši ministar financija) i H. Šarinić. Od Šuteja su zatražene nove izmjene njegova prijedloga.³⁵

Naposljetku, na sastanku Komisije 25. siječnja 1993., pobjednik natječaja M. Šutej predstavlja novu verziju prijedloga, s uvažanim primjedbama, koje su mu dostavljene neko vrijeme prije samog sastanka. Riječ je o nizu detalja koje je valjalo prilagoditi zahtjevima žirija i Komisije. Na istom sastanku donesena je i odluka o prihvaćanju apoena od 20 i 200 kruna umjesto cijelo vrijeme korištenih 25 i 250 kuna, a promijenjene su i dimenzije novčanica:

apoen od 5 kruna: 122 x 61 mm
 apoen od 10 kruna: 126 x 63 mm
 apoen od 20 kruna: 130 x 65 mm
 apoen od 50 kruna: 134 x 67 mm
 apoen od 100 kruna: 138 x 69 mm
 apoen od 200 kruna: 142 x 71 mm
 apoen od 500 kruna: 146 x 73 mm
 apoen od 1000 kruna: 150 x 75 mm

Tih su dimenzija konačno otisnute novčanice.

Together with the members of the expert jury, the Commission decided at a meeting on 29 June to let Šutej and Ljubičić through into the second round. On 15 July, these two were sent requests relating to certain technical details (such as the sizes of the notes, from the smallest at 115 x 61 mm to the largest denomination at 150 x 75 mm), and they individually received suggestions of a visual, stylistic or graphic nature. Šutej produced a new version of his proposal on 2 September, and Ljubičić did the same, although he actually provided three obverses and one reverse, not the whole run of denominations. The presentations took place before members of the expert jury. Hanžeković and Brozović voted for Šutej, and Meštrović and Vukić for Ljubičić. This meant that there was a draw, and no decision was made. Ljubičić was given a month in which to submit a full proposal. There was another presentation, it seems, on 30 September, but additional data are wanting.³² It is possible that at this presentation Ljubičić did present a whole set of banknotes.³³ According to the minutes of the meeting of the Commission on 12 October, another member of the expert jury, Vera Horvat-Pintarić, was also, if unofficially, in favour of the Šutej's proposal, although she had not voted on 2 September (it is not clear whether the voting was repeated on 30 September, and there are no data about this).³⁴ At the 12 October meeting, the members of the Commission voted seven to one in favour of the proposal by Miroslav Šutej. The composition of the Commission at this meeting was M. Hanžeković, D. Brozović, P. Jurković, B. Cota, Š. Đodan, N. Mihanović, V. Veselica and I. Zidić. A new member, P. Jurković (the new governor of the NBC) was added to the original composition while A. Čičin-Šain (the former governor), J. Martinović (former finance minister) and H. Šarinić were absent from it. Šutej was asked for new modifications of his proposal.³⁵

Finally, at a meeting of the Commission on 25 January 1993, the winner of the tender, M. Šutej, presented a new version of his proposal, having responded to all the suggestions that were made to

Naposljetku, na sastanku 25. siječnja 1993. spomenuta je i mogućnost promjene naziva nominale, ali nikakve pojedinosti nisu ušle u zapisnik.

Što se tiče samog izgleda različitih prijedloga koji se pojavljuju u različitim izvorima – napose Šutejevih različitih inačica – u ovom trenutku nije ih moguće sasvim sigurno razlikovati prema fazama koje je moguće rekonstruirati iz dokumentacije.

Riječ je o sljedećim izvorima:

(1) "prvi Šutejevi prijedlozi" objavljeni na portalu Kunalipa;³⁶ na ovim prijedlozima tekst na licu novčanice "Republika Hrvatska" pisan je kaligrafski u dva reda horizontalno, a datum je naveden u gornjem lijevom kutu vertikalno³⁷

(2) "drugi Šutejevi prijedlozi" objavljeni na portalu Kunalipa;³⁸ identično kao prethodni prijedlog, ali je dodan serijski broj u gornjem lijevom kutu

(3) "treći/konačni Šutejevi prijedlozi" objavljeni na portalu Kunalipa;³⁹ na ovim prijedlozima tekst na licu novčanice "Republika Hrvatska" pisan je velikim tiskanim slovima u dva reda vertikalno, a datum je naveden u gornjem lijevom kutu horizontalno ispod serijskog broja

(4) skup Šutejevih prijedloga koji se čuva u arhivu Direkcije trezora HNB-a; na ovim prijedlozima tekst na licu novčanice "Narodna banka Hrvatske", za razliku od svih ostalih prijedloga, ispisan je uz gornji rub novčanice horizontalno (na svim ostalim prijedlozima taj je tekst postavljen uz desni rub novčanice vertikalno); tekst na licu novčanice "Republika Hrvatska" pisan je kaligrafski u jednom redu horizontalno, a datum je naveden između ta dva natpisa u jednom redu horizontalno

(5) dizajni lica i naličja novčanica M. Šuteja koje je Gjuro Krasnov objavio u *Numizmatičkim vijestima* 1995. godine;⁴⁰ na ovim prijedlozima tekst na licu

him some time before the meeting. Several details were involved, responding to the requests of the jury and the Commission. At the same meeting a decision was made to accept 20 and 200 kuna denominations instead of the 25 and 250 kuna that had been used the whole time, and the dimensions of the notes were also changed:

the 5 kuna denomination: 122 x 61 mm
the 10 kuna denomination: 126 x 63 mm
the 20 kuna denomination: 130 x 65 mm
the 50 kuna denomination: 134 x 67 mm
the 100 kuna denomination: 138 x 69 mm
the 200 kuna denomination: 142 x 71 mm
the 500 kuna denomination: 146 x 73 mm
the 1000 kuna denomination: 150 x 75 mm

These dimensions were used for the notes finally printed.

Finally, at a meeting of 25 January 1993, possible changes of the denominations were mentioned, but no details were actually put in the minutes.

As far as the appearance of the various proposals that appeared in different sources is concerned – particularly Šutej's different versions – it is currently impossible to differentiate them in terms of the phases that can be reconstructed from the documentation.

These sources are concerned:

(1) "the first Šutej's proposals" published on the portal Kunalipa;³⁶ on these proposals the wording on the obverse of the banknote "Republika Hrvatska" was written calligraphically in two rows, horizontally, and the date was put in the top left corner, vertically³⁷

(2) "the second Šutej's proposals" published on the portal Kunalipa;³⁸ they are identical to the previous proposals, with just the addition of a serial number in the top left corner

novčanice "Republika Hrvatska" pisan je kaligrafski u jednom redu horizontalno, a datum je naveden u donjem lijevom kutu horizontalno, ispod potpisa guvernera.

Dizajni novčanica koje su objavile *Numizmatičke vijesti*, kao i prethodni prijedlozi, umnogome su slični u optjecaj puštenim novčanicama, ali su u nekim detaljima sve te inačice međusobno ponešto različite. Čini se da je tijekom 1992. godine nastalo najmanje pet Šutejevih verzija izgleda novčanica hrvatske krune. Ovome valja dodati i konačnu otisnutu inačicu, koja se razlikuje od svih pet inačica prijedloga: na njoj su datum i potpis guvernera prebačeni na naličje novčanice, tekst "Republika Hrvatska" sasvim je izbačen, dok je tekst "#### HRVATSKIH KRUNA", koji je na svim inačicama prijedloga bio smješten uz donji rub novčanice po sredini, u konačnoj varijanti zamijenjen vertikalnim tekstem "#### KUNA" lijevo uz središnji prikaz.⁴¹

Nakon analize novčanica objavljenih u *Numizmatičkim vijestima* te onih koje se čuvaju u arhivu Direkcije trezora HNB-a može se zaključiti da je riječ o osam nominala identičnih završnom rješenju, osim dviju predloženih nominala (od 25 i 250 kuna) koje su naposljetku otisnute kao novčanice vrijednosti 20 i 200 kuna. Portreti su na svih osam prijedloga identični, s određenim promjenama (npr. Petar Zrinski i Fran Krsto Frankopan prikazani su na oba prijedloga frontalno, a ne u profilu, kao na otisnutom rješenju, dok je Ivan Gundulić na prijedlozima prikazan u profilu, a na konačnoj verziji novčanica prikazan je frontalno), kao i motivi na naličju, uz promijenjenu vizuru tvrđave varaždinskoga Staroga grada te dodatak sekundarnih motiva na svim apoenima (tlocrt varaždinskoga Staroga grada, tlocrt Motovuna, "Vučedolska golubica" iz Arheološkog muzeja u Zagrebu, Knežev dvor, tlocrt katedrale sv. Vida, tlocrt osječke Tvrđe, lik hrvatskog vladara te zagrebačka katedrala). Dva se prijedloga dodatno razlikuju u apoenu od 25 kuna, gdje je

(3) "the third/final Šutej's proposals" published on the portal Kunalipa;³⁹ on these proposals the wording on the obverse of the banknote "Republika Hrvatska" is written in large capitals in two rows, vertically, and the date is given in the top left corner, horizontally, under the serial number

(4) the set of proposals by Šutej that is kept in the archives of the Currency Department of the CNB; on these proposals the wording on the obverse of the note "Narodna banka Hrvatske", unlike all the other proposals, is written along the top edge of the note, horizontally (on all the other proposals this wording is placed alongside the right hand edge of the note, vertically); the wording on the obverse of the banknote "Republika Hrvatska" is written calligraphically, in one row, horizontally, and the date is given between these two inscriptions, in one row, horizontally

(5) the designs for the obverse and reverse of the Šutej's banknotes that Gjuro Krasnov published in *Numizmatičke vijesti* in 1995;⁴⁰ on these proposals the text on the obverse of the banknote "Republika Hrvatska" is written calligraphically in one row, horizontally, and the date is given in the bottom left hand corner horizontally, below the signature of the governor.

The designs of the banknotes published in *Numizmatičke vijesti*, like those of the previous proposals, are very similar to those of the notes released into circulation, but in some details all these versions differ a little from each other. It seems that during 1992 at least five Šutej's versions of the appearance of the Croatian kuna banknotes were created. To this one should add the final printed version, which differs from all the five versions of the proposals: on it the date and the signature of the governor were moved to the reverse, the wording "Republika Hrvatska" was discarded entirely, and the wording "#### HRVATSKIH KRUNA", which in all versions of the proposals was located along the lower edge of the banknote in the centre, was

na naličju inačice koja se čuva u arhivu Direkcije trezora HNB-a dvorac grofa Eltza u Vukovaru prikazan zrcalno u odnosu na izvedbu objavljenu u *Numizmatičkim vijestima*, koja je u tome detalju bliža konačno prihvaćenom rješenju.

Šutejeva rješenja objavljena u *Numizmatičkim vijestima* 1995. godine te ona koje se čuvaju u arhivu Direkcije trezora HNB-a izvedbe su pobjedničkih rješenja – tj. njihove revidirane inačice – na natječaju održanom tijekom 1992. godine. No Šutejev se prijedlog – tj. sve izvedbe njegovih prijedloga – uz ostale razlike u jednom važnom detalju razlikuje od konačno prihvaćenog rješenja: njegovi su prijedlozi načinjeni za valutu naziva hrvatska kruna, a ne kuna. Miroslav Šutej je – zajedno s ostalim pozvanim autorima – poštivao parametre natječaja te da je u njemu stajalo kako se, u skladu s važećim zakonima, trajna novčana jedinica Republike Hrvatske u natječaju nazivala hrvatska kruna. No do trenutka izrade konačnog prijedloga i samog tiska naziv je promijenjen u kuna.

Kad bismo pokušali utvrditi kronologiju pet u ovom trenutku poznatih izvedbi Šutejevih prijedloga, ponajprije prema kriteriju približavanja konačnoj varijanti koja je naposljetku otisnuta, moglo bi se utvrditi da je prvi Šutejev prijedlog, onaj pristigao na natječaj u travnju, svibnju ili lipnju 1992. godine, upravo prijedlog koji se čuva u arhivu Direkcije trezora (pod br. (4)).⁴² Sljedeći bi po redu bio prijedlog objavljen u *Numizmatičkim vijestima* (pod br. (5)), koji je prema V. Žiljku (osobno priopćenje, 30. kolovoza 2018.) inačica iz rujna 1992. godine. Zatim slijede tri inačice objavljene na portalu E. Gambiraže, dva gotovo identična prijedloga (pod br. (1) i (2)) te prijedlog pod (3). Iako nije sasvim jasno gdje bi se oni imali smjestiti unutar kronologije natječaja, jedan od njih – vjerojatno onaj pod (3) – gotovo sigurno jest konačna izvedba iz siječnja 1993. godine. Međutim, čak i na završnom prijedlogu zadržani su neki elementi koji nisu prihvaćeni u konačno otisnutoj varijanti:

replaced in the final version with the vertical wording "#### KUNA" to the left of the central image.⁴¹

After the analysis of the banknotes published in *Numizmatičke vijesti* and of those that are kept in the archives of the Currency Department of the CNB, it can be concluded that we have eight face values identical in their final design, apart from the two proposed face values (of 25 and 250 kuna) that were in the end printed as banknotes with the value of 20 and 200 kuna respectively. The portraits on all the eight proposals are identical but for a few slight changes (for example, Petar Zrinski and Fran Krsto Frankopan are shown on both proposals frontally, and not in profile, as on the printed version, while Ivan Gundulić is presented in profile on the proposals, and on the final version of the notes is shown frontally). Also somewhat changed are the motifs on the reverse, with a changed image of the keep of the Varaždin Castle and the addition of secondary motifs on all denominations (the ground plan of the Varaždin Castle, the ground plan of Motovun, the Vučedol dove from the Archaeological Museum in Zagreb, the Rector's Palace, the ground plan of the Cathedral of St Vitus, the ground plan of the Osijek Fortress, the figure of a Croatian ruler and the Zagreb Cathedral). Two of the proposals are additionally different in the 25 kuna denomination, in which on the reverse of the version kept in the archives of the Currency Department of the CNB the Castle of Count Eltz in Vukovar is depicted in a mirror image of the rendering published in *Numizmatičke vijesti*, which is closer in this detail to the finally accepted design.

Šutej's designs published in *Numizmatičke vijesti* in 1995 and those that are kept in the CNB Currency Department archives are implementations of the winning entries – or rather, revised versions of them – at the tender held in 1992. But Šutej's design proposal, that is, all the implementations of his proposals, in addition to the other differences, differ in one important detail from the ultimately accepted

Petar Zrinski i Fran Krsto Frankopan prikazani su frontalno, dok je Ivan Gundulić prikazan u profilu.

Ova rekonstrukcija kronologije jest pokušaj tumačenja događaja i ne bi ju trebalo uzimati kao konačnu, ali dok se ne pojave nove informacije može poslužiti kao relevantan prijedlog.

Prva serija novčanica nosi datum 31. listopada 1993.

design: the proposals were made for the currency called the Croatian kruna, and not kuna. Miroslav Šutej, together with the other invited artists, respected the parameters of the tender, that – in line with the laws in force – the permanent currency of the Republic of Croatia was called the Croatian kruna. But at the moment of the production of the final proposal and printing itself, the name of the unit was changed to the kuna.

If we were to try to determine the chronology of the five currently known versions of Šutej's proposals, primarily according to the criterion of similarity to the final version that was ultimately to come off the presses, it might be determined that the first Šutej's proposal, that which was entered for the tender in April, May or June 1992, is in fact the proposal that is kept in the archives of the Currency Department (as no. 4).⁴² The next in order would be the proposal published in *Numizmatičke vijesti* (as no. 5), which according to Vilko Žiljak (personal communication, 30 August 2018) represents a version of September 1992. Then come the three versions published on the Gambiraža portal, two almost identical proposals (as no. 1 and 2) and proposal no. 3. Although it is not completely clear where they should be placed in the chronology of the tender process, one of them – probably no. 3 – is almost certainly the final implementation of January 1993. However, even on the final proposal, some elements were retained that were not accepted in the finally printed version. Petar Zrinski and Fran Krsto Frankopan are shown frontally, while we see the profile of Ivan Gundulić.

This reconstruction of the chronology is an attempt to interpret the events, and should not be considered final although it can, until new information appears, serve as a useful suggestion.

The first series of banknotes bears the date 31 October 1993.

Prijedlog novčanice od 5 kruna, autori M. Šutej i V. Žiljak, 1992., lice
5 kruna banknote, proposal by M. Šutej and V. Žiljak, 1992, obverse

Prijedlog novčanice od 10 kruna, autori M. Šutej i V. Žiljak, 1992., lice
10 kruna banknote, proposal by M. Šutej and V. Žiljak, 1992, obverse

Prijedlog novčanice od 5 kruna, autori M. Šutej i V. Žiljak, 1992., naličje
5 kruna banknote, proposal by M. Šutej and V. Žiljak, 1992, reverse

Prijedlog novčanice od 10 kruna, autori M. Šutej i V. Žiljak, 1992., naličje
10 kruna banknote, proposal by M. Šutej and V. Žiljak, 1992, reverse

Prijedlog novčanice od 25 kruna, autori M. Šutej i V. Žiljak, 1992., lice
 25 kuna banknote, proposal by M. Šutej and V. Žiljak, 1992, obverse

Prijedlog novčanice od 50 kruna, autori M. Šutej i V. Žiljak, 1992., lice
 50 kuna banknote, proposal by M. Šutej and V. Žiljak, 1992, obverse

Prijedlog novčanice od 25 kruna, autori M. Šutej i V. Žiljak, 1992., naličje
25 kuna banknote, proposal by M. Šutej and V. Žiljak, 1992, reverse

Prijedlog novčanice od 50 kruna, autori M. Šutej i V. Žiljak, 1992., naličje
50 kuna banknote, proposal by M. Šutej and V. Žiljak, 1992, reverse

Prijedlog novčanice od 100 kuna, autori M. Šutej i V. Žiljak, 1992., lice
100 kuna banknote, proposal by M. Šutej and V. Žiljak, 1992, obverse

Prijedlog novčanice od 250 kuna, autori M. Šutej i V. Žiljak, 1992., lice
250 kuna banknote, proposal by M. Šutej and V. Žiljak, 1992, obverse

Prijedlog novčanice od 100 kruna, autori M. Šutej i V. Žiljak, 1992., naličje
100 kuna banknote, proposal by M. Šutej and V. Žiljak, 1992, reverse

Prijedlog novčanice od 250 kruna, autori M. Šutej i V. Žiljak, 1992., naličje
250 kuna banknote, proposal by M. Šutej and V. Žiljak, 1992, reverse

Prijedlog novčanice od 500 kuna, autori M. Šutej i V. Žiljak, 1992., lice
500 kuna banknote, proposal by M. Šutej and V. Žiljak, 1992, obverse

Prijedlog novčanice od 1000 kuna, autori M. Šutej i V. Žiljak, 1992., lice
1000 kuna banknote, proposal by M. Šutej and V. Žiljak, 1992, obverse

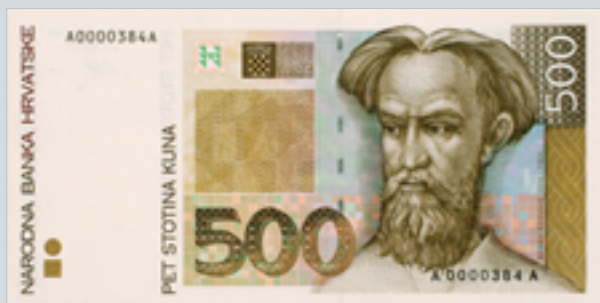
Prijedlog novčanice od 500 kruna, autori M. Šutej i V. Žiljak, 1992., naličje
500 kuna banknote, proposal by M. Šutej and V. Žiljak, 1992, reverse

Prijedlog novčanice od 1000 kruna, autori M. Šutej i V. Žiljak, 1992., naličje
1000 kuna banknote, proposal by M. Šutej and V. Žiljak, 1992, reverse

Komplet novčanica hrvatske kune, apoeni od 5, 10, 20 i 50 kn
Set of Croatian kuna banknotes in denominations of 5, 10, 20 and 50 kuna

Komplet novčanica hrvatske kune, apoeni od 100, 200, 500 i 1000 kn
Set of Croatian kuna banknotes in denominations of 100, 200, 500 and 1000 kuna

Natječaj za kovani novac 1993. godine

Komisija za pripremu prijedloga koncepcije monetarnog sustava i izradu novčanica Republike Hrvatske, nakon provedenoga i zaključenog natječaja za izgled papirnog novca, donijela je na sjednici 25. veljače 1993. odluku o raspisivanju pozivnog natječaja za izgled kovanog novca Republike Hrvatske, koja je 31. ožujka iste godine upućena sljedećim likovnim umjetnicima (abecednim redom):

1. Kosta ANGELI RADOVANI, akademski kipar (1916. – 2002.)
2. Kažimir HRASTE, akademski kipar (rođ. 1954.)
3. Želimir JANEŠ, akademski kipar (1916. – 1996.)
4. Kuzma KOVAČIĆ, akademski kipar (rođ. 1952.)
5. Velibor MAČUKATIN, akademski kipar (1919. – 2010.)
6. Damir MATAUŠIĆ, akademski kipar (rođ. 1954.)
7. Stipe SIKIRICA, akademski kipar (rođ. 1933.).

Komisija je odredila rok 5. travnja, što je uistinu bio "ubitačno kratak rok", osobito ako se uzme u obzir da su umjetnici morali predati *modele* kovanog novca.⁴³ Vjerojatno su i članovi Komisije uočili taj problem, pa su sudionici u natječaju obaviješteni da će se uzeti u obzir i ona rješenja koja su predana u grafičkom prikazu, dakle bez sadrenog odljeva.⁴⁴ Ipak, valja napomenuti da su svi sudionici u natječaju predali svoja rješenja u obliku sadrenih modela, osim Koste Angelija Radovanija. Upravo su ti modeli, njih 109, darovani AMZ-u 3. kolovoza 2012. Oni su dio

The coin tender of 1993

The Commission for Drafting a Proposal for a Monetary System Concept and the Manufacturing of the Republic of Croatia Banknotes, after the tender for the design of paper money had been implemented and concluded, in session on 25 February 1993, made a decision on an invitation to tender for the appearance of the coins of the Republic of Croatia. On 31 March, invitations were sent out to the following artists (in alphabetical order):

1. Kosta ANGELI RADOVANI, academy-trained sculptor (1916 – 2002)
2. Kažimir HRASTE, academy-trained sculptor (born 1954)
3. Želimir JANEŠ, academy-trained sculptor (1916 – 1996)
4. Kuzma KOVAČIĆ, academy-trained sculptor (born 1952)
5. Velibor MAČUKATIN, academy-trained sculptor (1919– 2010)
6. Damir MATAUŠIĆ, academy-trained sculptor (born 1954)
7. Stipe SIKIRICA, academy-trained sculptor (born 1933).

The closing date for submission of design proposals, set by the Commission, was 5 April, which was indeed an extremely tight deadline, especially as the artists were required to submit actual models of the coins.⁴³ As the Commission members have probably realised that problem, the tender participants were advised

donacije Hrvatske narodne banke (Sektor platnog prometa, Direkcija trezora), kojom ta ustanova AMZ-u trajno ustupa gipsane modele koje je HNB zaprimio kao predloške odnosno likovna rješenja za izradu optjecajnoga ili prigodnoga zlatnoga i srebrnoga kovanog novca Republike Hrvatske u razdoblju 1993. – 2011. Kasnije je donacijom od 26. siječnja 2018. Hrvatska narodna banka trajno ustupila još 115 gipsanih modela koje je ova ustanova zaprimila kao predloške odnosno likovna rješenja za izradu optjecajnoga (mahom različitih izdanja apoena od 25 kuna) ili prigodnoga zlatnoga i srebrnoga kovanog novca Republike Hrvatske u razdoblju 1994. – 2014.

Gipsani modeli kao predloški odnosno likovna rješenja za izradu redovnoga optjecajnoga kovanog novca koje je HNB ustupio AMZ-u radovi su sljedećih autora:

1. Kažimir HRASTE (<i>trećeplasirani</i>)	18 modela
2. Želimir JANEŠ	11 modela
3. Kuzma KOVAČIĆ (<i>pobjednik natječaja</i>)	18 modela
4. Velibor MAČUKATIN	31 model
5. Damir MATAUŠIĆ	4 modela
6. Stipe SIKIRICA (<i>drugoplasirani</i>)	18 modela
6a. Stjepan DIVKOVIĆ akademski kipar (rođ. 1961.)	9 modela

lica koji su na natječaj išli zajedno s prijedlogom S. Sikirice; iz raspoložive dokumentacije nije jasno na koji je način S. Divković uključen u natječaj.

Svi modeli objavljeni su u katalogu *Dva desetljeća hrvatske kune* 2013. godine.⁴⁵ Također, optjecajni kovani novac RH objavljan je u nekoliko navrata u različitim publikacijama.⁴⁶

Pozivni natječaj precizno je odredio okvirne uvjete za izradu ideja likovnog rješenja kovanog novca, odredivši apoene, dimenzije te motive na licu i naličju. Vrijedi napomenuti da su, za razliku od natječaja za papirni novac, ovdje upotrijebljeni nazivi za novčanu jedinicu kuna i lipo:

that proposals presented in the form of graphic images, i.e. without a plaster cast, would also be taken into account.⁴⁴ Nevertheless, it should be mentioned that all the tender participants, save for Kosta Angeli Radovani, submitted their design proposals in the form of plaster models. It is exactly these models, 109 of them, that were donated to the Archaeological Museum in Zagreb on 3 August 2012. They are part of the donation of the Croatian National Bank (Payment Operations Area, Currency Department), under which this institution permanently ceded to the AMZ the plaster models that the CNB had received as models or graphic designs for the manufacture of circulation or commemorative gold and silver coins of the Republic of Croatia in the period from 1993 to 2011. In a later donation of 26 January 2018, the Croatian National Bank permanently handed over to the AMZ 115 more plaster models that this institution had received as models or graphic designs for the manufacture of circulation (almost entirely various editions of 25 kuna denominations) or commemorative gold and silver coins of the Republic of Croatia in the period from 1994 to 2014.

The plaster models meant to serve as models or graphic designs for the manufacture of regular circulation coins that the CNB ceded to the AMZ are the works of the following artists:

1. Kažimir HRASTE (<i>third placed</i>)	18 models
2. Želimir JANEŠ	11 models
3. Kuzma KOVAČIĆ (<i>winner</i>)	18 models
4. Velibor MAČUKATIN	31 models
5. Damir MATAUŠIĆ	4 models
6. Stipe SIKIRICA (<i>second placed</i>)	18 models
6a. Stjepan DIVKOVIĆ academy-trained sculptor (born 1961); Divković submitted nine models for the obverse that went into the tendering process together with the proposal by S. Sikirica. It is not clear from the documentation available how Divković was involved in the tender process.	

All models were published in the catalogue *Two Decades of the Croatian Kuna* in 2013.⁴⁵ In addition,

1. Apoeni kovanog novca:

1, 2, i 5 KUNA

1, 2, 5, 10, 20 i 50 lipa

2. Promjeri pojedinih apoena:

1 KUNA 22,5 mm

2 KUNE 24,5 mm

5 KUNA 26,5 mm

1 LIPA 17 mm

2 LIPE 19 mm

5 LIPA 18 mm

10 LIPA 20 mm

20 LIPA 18,5 mm

50 LIPA 20,5 mm

te

3. Motivi lica i naličja:⁴⁷

Na licu određeni biljni ili životinjski lik, hrvatski i latinski naziv te godina izdavanja (1993.)

1 KUNA	slavuj	<i>Luscinia megarhynchos</i>
2 KUNE	tunj	<i>Thunnus thynnus</i>
5 KUNA	mrki medvjed	<i>Ursus arctos</i>
1 LIPA	kukuruz	<i>Zea mays</i>
2 LIPE	vinova loza	<i>Vitis vinifera</i>
5 LIPA	hrast lužnjak	<i>Quercus robur</i>
10 LIPA	duhan	<i>Nicotiana tabacum</i>
20 LIPA	maslina	<i>Olea europaea</i>
50 LIPA	velebitska degenija	<i>Degenia velebitica</i>

Na naličju su svi apoeni morali imati državni grb Republike Hrvatske, natpis REPUBLIKA HRVATSKA, naziv nominale i brojčanu vrijednost, a svi apoeni osim 1 i 5 lipa i tropletni pletar (2, 10, 20 i 50 lipa) ili vijenac od žita i masline (1 kuna) ili hrastove i lovorove grane (2 i 5 kuna). Također, naziv nominale i brojčana vrijednost morali su biti prikazani na podlozi u obliku grančice lipe s listovima i cvjetovima (lipe), odnosno lik kune u trku (kune).⁴⁸

Iako je zbog nedostatka dokumentacije dostupne javnosti teško pouzdano utvrditi tko je autor ovih preciznih parametara za izradu novca, čini se da je

the circulation coins of the Republic of Croatia have several times been featured in various publications.⁴⁶

The invitation to tender precisely determined the parameters for the production of a graphic design of coins, determining the denominations, the dimensions and the motifs on the obverse and the reverse. It is important to mention that, unlike the tender for paper money, here the names kuna and lipa were used for the monetary unit.

1. Coin denominations

1, 2, and 5 KUNA

1, 2, 5, 10, 20 and 50 lipa

2. The diameters of individual denominations:

1 KUNA 22.5 mm

2 KUNA 24.5 mm

5 KUNA 26.5 mm

1 LIPA 17 mm

2 LIPA 19 mm

5 LIPA 18 mm

10 LIPA 20 mm

20 LIPA 18.5 mm

50 LIPA 20.5 mm

and

3. The motifs on the obverse and reverse:⁴⁷

On the obverse were to be images of plants or animals, their Croatian and Latin names, and the year of issue (1993).

1 KUNA	nightingale	<i>Luscinia megarhynchos</i>
2 KUNA	tuna	<i>Thunnus thynnus</i>
5 KUNA	brown bear	<i>Ursus arctos</i>
1 LIPA	corn stalk	<i>Zea mays</i>
2 LIPA	vine branch	<i>Vitis vinifera</i>
5 LIPA	common oak branch	<i>Quercus robur</i>
10 LIPA	tobacco plant	<i>Nicotiana tabacum</i>
20 LIPA	olive branch	<i>Olea europaea</i>
50 LIPA	Velebit degenia	<i>Degenia velebitica</i>

The reverse of each coin denomination had to feature the coat of arms of the Republic of Croatia,

to bio jezikoslovac akademik Dalibor Brozović, u to doba blizak suradnik predsjednika Tuđmana. U dokumentu od 3. veljače 1993. upućenom Komisiji za pripremu prijedloga koncepcije monetarnog sustava i izradu novčanica Republike Hrvatske predlaže da se važni nacionalni motivi sačuvaju za kune i lipa (znajući da će se tako nazivati buduća hrvatska moneta, vidi dolje), a da se za kovani novac hrvatskog dinara upotrijebe motivi iz faune (po uzoru na Sloveniju) i flore, kao i neki drugi motivi (stari hrvatski brodovi, oružje, narodne nošnje). Do 23. veljače iste godine, kako je vidljivo iz dokumenta koji kao autori nacrtu natječaja potpisuju D. Brozović i N. Raguž (tehnički detalji), Brozović je očito promijenio mišljenje, pa su flora i fauna do današnjeg dana motivi na kovanom novcu kuna i lipa. Tekstu natječaja priloženo je i nekoliko skica: naličja/lica (sic) za 1/5, 2/10/20/50 lipa te 1 i 2/5 kuna, kao i nekoliko karakterističnih detalja na licima/naličjima (sic) s dizajnom kune u trku te lipova lišća i cvata.

Komisija za pripremu prijedloga koncepcije monetarnog sustava i izradu novčanica Republike Hrvatske sastala se već 13. travnja te proglasila pobjednika (K. Kovačić), drugoplasiranog (S. Sikirica) te trećeplasiranog sudionika natječaja (K. Hraste). Zanimljivo, pobjednik natječaja predao je svoje prijedloge posljednjeg dana natječajnog roka, a već istog dana, u 17 sati, autor je obaviješten da je na natječaju i pobijedio.⁴⁹

the inscription "REPUBLIKA HRVATSKA", and the currency name and denomination numeral and, while, in addition to this, all denominations except 1 lipa and 5 lipa, had to feature a three-strand pattern (2, 10, 20 and 50 lipa) or a wreath of a wheat ear and an olive branch (1 kuna) or a common oak branch and a laurel branch (2 and 5 kuna). The currency name and denomination numeral had to be displayed against the background of a blooming linden branch (for lipa) or a running marten (kuna).⁴⁸

Although because of the want of publicly available documentation it is hard to say reliably who decided on these precise parameters for the making of the coins, it seems it was probably the linguist and Academician Dalibor Brozović, who was at that time a close associate of the president, Franjo Tuđman. In a document of 3 February 1993, sent to the Commission, it was proposed that important ethnic motifs should be kept for the kuna and the lipa (knowing that the future Croatian currency would be so called, see below) and that flora and fauna motifs (with Slovenia as a model) or some other motifs (e.g. early Croatian ships, weapons, folk costumes) should be used for the Croatian dinar coins. As seen from the document signed by D. Brozović and N. Raguž (technical details) as the authors of the draft tender, by 23 February of the same year Brozović clearly changed his mind and the flora and fauna motifs remained on the kuna and lipa coins up to the present day. Attached to the tender documentation were several sketches: the reverse/obverse (sic) for the 1/5, 2/10/20/50 lipa and the 1 and 2/5 kuna coins, as well as several characteristic details on the obverses/reverses (sic) featuring a running marten and linden leaves and blossoms.

The Commission met on 13 April to declare the winner (Kovačić); the second and third places went to S. Sikirica and K. Hraste, respectively. Interestingly, the winner submitted his proposals on the last day of the deadline, and on the very same day, at 5 pm, the author was informed that he had won the tender.⁴⁹

Sadreni model kovanice od 1 kune, autor Kuzma Kovačić, 1993., lice
Plaster model of 1 kuna coin by Kuzma Kovačić, 1993, obverse

Optjecajni kovani novac kuna i lipa, lica
Kuna and lipa circulation coins, obverses

Sadreni model kovanice od 1 kune, autor Kuzma Kovačić, 1993., naličje
Plaster model of 1 kuna coin by Kuzma Kovačić, 1993, reverse

Optjecajni kovani novac kuna i lipa, naličja
Kuna and lipa circulation coins, reverses

Nakon natječaja

Nakon dovršetka dvaju natječaja za idejno likovno rješenje papirnoga i kovanog novca novčane jedinice Republike Hrvatske, u travnju 1993. pristupilo se izradi samog novca. Dana 23. travnja 1993. osnovan je Hrvatski novčarski zavod – Kovnica novca Zagreb, koji je s radom započeo u siječnju sljedeće godine,⁵⁰ a istog je mjeseca Narodna banka Hrvatske potpisala ugovor o tisku novčanica za novu hrvatsku valutu s minhenskom tvrtkom Giesecke & Devrient GmbH.⁵¹ Šutej i Žiljak proveli su tri mjeseca u minhenskoj tiskari – vjerojatno u razdoblju od travnja do lipnja – kada im je javljeno da se promijenio naziv valute.⁵² Prva serija novčanica nosi datum 31. listopada 1993. Sav optjecajni kovani novac kuje se u zagrebačkoj kovnici. Za prvo izdanje kovničke matrice bile su izrađene u njemačkoj državnoj kovnici u Stuttgartu (1993.),⁵³ a potom u britanskom Royal Mintu.⁵⁴ Papirni se novac i nadalje djelomično tiska u tiskari Giesecke & Devrient GmbH, a od 2002. u tisku sudjeluje i tiskara Österreichische Banknoten und Sicherheitsdruck GmbH u Beču.

Tijekom svibnja 1994. godine donesena je zakonska regulativa kojom je zamijenjena privremena moneta Republike Hrvatske, hrvatski dinar, novom monetarnom jedinicom, kunom. Odlukom o izdavanju novčanica i kovanog novca koji glase na novčanu jedinicu Republike Hrvatske Savjeta Narodne banke Hrvatske na sjednici održanoj 10. svibnja 1994. određeno je da Narodna banka

After the tenders

After the two tenders for a graphic design of paper money and coins denominated in the monetary unit of the Republic of Croatia, in April 1993, the manufacture of actual money was set in motion. On 23 April 1993, the Croatian Monetary Institute – Zagreb Mint was established, which started operating in the January of the following year,⁵⁰ while the same month the National Bank of Croatia signed a contract for the printing of notes for the new Croatian currency with the Munich firm of Giesecke & Devrient GmbH.⁵¹ Šutej and Žiljak had spent three months in the Munich printing press – probably from April to June – when they were told that the name of the currency had been changed.⁵² Banknotes of the first series bear the date 31 October 1993. All circulation coins have been minted in the Zagreb Mint. Matrices for the first release of the coins were made in the German State Mints in Stuttgart (1993),⁵³ and for subsequent releases in the British Royal Mint.⁵⁴ Banknotes continued partially to be printed in Giesecke & Devrient GmbH while from 2002 the printer Österreichische Banknoten und Sicherheitsdruck GmbH in Vienna also took part in the printing.

Pursuant to the legislation enacted during May 1994, the interim currency of the Republic of Croatia, the Croatian dinar, was replaced with a new monetary unit, the Croatian kuna. The Decision on the issue of banknotes and coins denominated in the currency of the Republic of Croatia, adopted by the Council

Hrvatske izdaje novčanice koje glase na kunu te kovani novac koji glasi na kunu i lipu.⁵⁵

Konačni izgled hrvatskoga modernoga papirnoga i kovanog novca uređen je Odlukom o apoenima i osnovnim obilježjima novčanica i kovanog novca kune i lipe, koju je donio Savjet Narodne banke Hrvatske na sjednici održanoj 10. svibnja 1994.⁵⁶ U Odluci su vrlo detaljno opisani svi tehnički detalji izrade kovanog novca i novčanica, kao i izgled novčanica i kovanog novca do najsitnijih detalja.

Naposljetku, Vlada RH na sjednici 12. svibnja 1994. donijela je Odluku o prestanku važenja Odluke o uvođenju hrvatskog dinara kao sredstva plaćanja na teritoriju Republike Hrvatske, te o načinu i vremenu preračunavanja iznosa izraženih u hrvatskim dinarima u kune i lipe, kojom se izdaju i puštaju u optjecaj novčanice i kovani novac, koji glasi na novčanu jedinicu Republike Hrvatske kunu i njezin stoti dio lipu.⁵⁷

Na Dan državnosti 30. svibnja 1994., u skladu s Odlukom o prestanku važenja Odluke o uvođenju hrvatskog dinara kao sredstva plaćanja na teritoriju Republike Hrvatske, te o načinu i vremenu preračunavanja iznosa izraženih u hrvatskim dinarima u kune i lipe, kao službeno sredstvo plaćanja, odnosno novčana jedinica Republike Hrvatske uvedene su kune i lipe.

Nakon toga, tijekom 1995. godine, Savjet Narodne banke Hrvatske (na sjednici održanoj 3. srpnja) donio je Odluku o osnovnim obilježjima kovanog novca kuna i lipa s latinskim nazivima životinja i biljaka na naličju kovanog novca te Odluku o puštanju u optjecaj kovanog novca kuna i lipa s latinskim nazivima životinja i biljaka na naličju kovanog novca, kojom se 15. srpnja 1995. pušta u optjecaj kovani novac kuna i lipa u toj inačici.⁵⁸ Time je dovršen proces uvođenja u monetarnu cirkulaciju redovnoga optjecajnoga kovanoga i papirnoga novca naziva kuna i lipa, iako je, kao

of the National Bank of Croatia at a session held on 10 May 1994, provided that the National Bank of Croatia should issue kuna banknotes and kuna and lipa coins.⁵⁵

The final appearance of the modern Croatian paper money and coins was set by the Decision on the denominations and main features of kuna banknotes and kuna and lipa coins, adopted by the Council of the National Bank of Croatia at a session held on 10 May 1994.⁵⁶ The Decision describes in great detail all the technical features of the making of the coins and banknotes, as well as the appearance of banknotes and coins down to the smallest minutiae.

Finally, the Government of the Republic of Croatia, at its session of 12 May 1994, adopted a Decision on the expiry of the Decision on the introduction of the Croatian dinar as a legal tender in the territory of the Republic of Croatia, and on the method and period of conversion of amounts denominated in the Croatian dinar to amounts in kuna and lipa, pursuant to which coins and banknotes denominated in the official currency of the Republic of Croatia (kuna and its hundredth part, lipa) were issued and put into circulation.⁵⁷

On Statehood Day, 30 May 1994, in line with the Decision on the expiry of the Decision on the introduction of the Croatian dinar as a legal tender in the territory of the Republic of Croatia, and on the method and period of conversion of amounts denominated in the Croatian dinar to amounts in kuna and lipa, the kuna and the lipa were introduced as the official means of payment, that is, the monetary unit, of the Republic of Croatia.

After that, in 1995, the Council of the National Bank of Croatia (at a session held on 3 July) adopted a Decision on the main features of kuna and lipa coins with the Latin names of animals and plants on the coin reverses and a Decision on releasing into circulation kuna and lipa coins with the Latin

i svaka "živa" valuta, i papirni i kovani novac tijekom četvrt stoljeća doživljavao raznorazne tehničke i(li) stilske preinake, kao i neizbježno uvođenje brojnih prigodnih izdanja optjecajnoga kovanog novca te, mnogo rjeđe, novčanica. Izdane su samo dvije prigodne optjecajne novčanice, apoeni od 10 i 20 kn, povodom desete i dvadesete obljetnice uvođenja kune i lipa kao službene valute Republike Hrvatske (2004. i 2014. godine). Među kovanim novcem vrijedi istaknuti seriju kovanog novca od 25 kn, koja se razlikuje od ostaloga kovanog novca bimetalnim sastavom i oblikom pravilnog dvanaesterokuta.⁵⁹ Sav kovani novac od 25 kn – počevši od prvog izdanja, izdanog 1997. povodom obilježavanja završetka procesa mirne reintegracije područja Republike Hrvatske pod privremenom upravom UNTAES-a, pa do kovanog novca izdanog 2016. povodom 25. obljetnice hrvatske neovisnosti – imaju jednako naličje,⁶⁰ dok se lice mijenja ovisno o prigodi. Autor svih serija kovanog novca od 25 kn je Damir Mataušić. Već je prigodni optjecajni kovani novac iz 1994. (500. obljetnica tiskanja senjskoga glagoljskog Misala, autora također Damira Mataušića) trebao biti izveden u nominali od 25 kn, ali se od toga odustalo zbog nedostatka vremena. Izdavanje prigodnoga optjecajnoga kovanog novca u standardiziranoj nominali od 25 kn Komisiji za izradu koncepcije monetarnog sustava i izdavanje novčanica Republike Hrvatske predložio je Dalibor Brozović u elaboratu od 8. siječnja 1996., što je i prihvaćeno te se od 1997. ta praksa i provodi, iako ne redovito na godišnjoj razini, kako je to Brozović želio.

names of animals and plants on the coin reverses, under which kuna and lipa coins were released into circulation in this version on 15 July 1995.⁵⁸ This completed the process of releasing regular circulation coins and paper money called kuna and lipa. Nevertheless, like any live currency, both the paper money and coins underwent various technical and/or stylistic modifications during a quarter of a century, as well as the inevitable introduction of numerous commemorative issues of circulation coins and, on very rare occasions, banknotes. Only two commemorative circulation banknotes were issued, in denominations of 10 and 20 kuna, on the occasions of the tenth and twentieth anniversaries of the introduction of the kuna and the lipa as the official currency of the Republic of Croatia (in 2004 and 2014). Among the coins it is worthwhile pausing on the series of 25 kuna coins, which differ from the other coins in their bimetal composition and in their regular dodecagonal shape.⁵⁹ All the 25 kuna coins – starting from the first, issued in 1997, marking the completion of the peaceful reintegration of the Republic of Croatia territory under the temporary administration of UNTAES, to the coin issued in 2016, marking the 25th anniversary of independence of the Republic of Croatia, have the same reverse,⁶⁰ while the obverse changes according to the occasion to be commemorated. All the 25 kuna coins have been designed by Damir Mataušić. A commemorative circulation coin of 1994 for the 500th anniversary of the printing of the Senj Glagolitic Missal, also by Damir Mataušić, was supposed to have been done in a denomination of 25 kuna, but this proposal was abandoned because of shortage of time. The issue of commemorative circulation coins in a standardised denomination of 25 kuna was suggested to the Commission by Dalibor Brozović in a study of 8 January 1996, which was accepted, and from 1997 this practice has been implemented, even if not at the yearly tempo that Brozović had wished.

Tablica obilježja redovnoga optjecajnoga kovanog novca

Table showing the features of regular circulation coins

Nominala <i>Denomination</i>	Masa <i>Mass (g)⁶¹</i>	Promjer <i>Diameter (mm)</i>	Sastav legure <i>Alloy composition</i>
1 lp	0,7	17	98% Al i 2% Mg <i>98% Al and 2% Mg</i>
2 lp	0,92	19	98% Al i 2% Mg <i>98% Al and 2% Mg</i>
5 lp	2,5	18	čelična jezgra obložena AE sastava 72,5% Cu i 27,5% Zn <i>steel core covered with bronze composition 72.5% Cu and 27.5% Zn</i>
10 lp	3,25	20	čelična jezgra obložena AE sastava 72,5% Cu i 27,5% Zn <i>steel core covered with bronze composition 72.5% Cu and 27.5% Zn</i>
20 lp	2,9	18,5	čelična jezgra obložena niklom – 5% Ni, 95% Fe <i>steel core covered with nickel – 5% Ni and 95% Fe</i>
50 lp	3,65	20,5	čelična jezgra obložena niklom – 5% Ni, 95% Fe <i>steel core covered with nickel – 5% Ni and 95% Fe</i>
1 kn	5	22,5	65% Cu, 23,2% Ni, 11,8% Zn ⁶² <i>65% Cu, 23.2% Ni, 11.8% Zn⁶²</i>
2 kn	6,2	24,5	65% Cu, 23,2% Ni, 11,8% Zn ⁶³ <i>65% Cu, 23.2% Ni, 11.8% Zn⁶³</i>
5 kn	7,45	26,5	63,1% Cu, 23,2% Ni, 13,7% Zn ⁶⁴ <i>63.1% Cu, 23.2% Ni, 13.7% Zn⁶⁴</i>

Tablica obilježja redovnoga optjecajnoga papirnog novca

Table showing the features of regular circulation paper money

Nominala <i>Denomination</i>	Dimenzije <i>Dimensions (mm)</i>	Lice (portret(i)) <i>Obverse (portrait/s)</i>	Naličje <i>Reverse</i>	Boja <i>Colour</i>
5 kn	122 x 61	Fran Krsto Frankopan, Petar Zrinski	tvrdava Starog grada u Varaždinu i njegov tlocrt · <i>the keep of the Varaždin Castle and the ground plan of the Castle</i>	zelena · <i>green</i>
10 kn	126 x 63	Juraj Dobrila	Arena u Puli, tlocrt Motovuna · <i>the Arena in Pula, ground plan of Motovun</i>	siva (do 1995. ljubičasta) · <i>grey (violet up to 1995)</i>
20 kn	130 x 65	Josip Jelačić	dvorac Eltz u Vukovaru i "Vučedolska golubica" · <i>the castle of Count Eltz in Vukovar and the Vučedol dove</i>	crvena · <i>red</i>
50 kn	134 x 67	Ivan Gundulić	Dubrovnik i Knežev dvor · <i>Dubrovnik and the Rector's Palace</i>	plava · <i>blue</i>
100 kn	138 x 69	Ivan Mažuranić (i fragment Bašćanske ploče · <i>and a fragment of the Baška Inscription</i>)	katedrala sv. Vida u Rijeci s tlocrtom · <i>the Cathedral of St Vitus, Rijeka, and its ground plan</i>	narančastosmeđa · <i>orange-brown</i>
200 kn	142 x 71	Stjepan Radić	zgrada glavnog zapovjedništva u Osijeku i tlocrt osječke Tvrđe · <i>the building of the Osijek general headquarters and the ground plan of the Osijek Fortress</i>	crvenkastosmeđa · <i>reddish-brown</i>
500 kn	146 x 73	Marko Marulić	Dioklecijanova palača i lik hrvatskog vladara iz katedrale sv. Dujma · <i>the Diocletian's Palace and the figure of a Croatian ruler from the Cathedral of St Domnius</i>	žutomasinasta · <i>yellow-olive</i>
1000 kn	150 x 75	Ante Starčević	konjanička statua hrvatskog vladara Tomislava i zagrebačka katedrala · <i>the equestrian statue of the Croatian king Tomislav and the Zagreb Cathedral</i>	plavkastosiva (lice), crvenkastosiva (naličje) · <i>bluish-grey (obverse), reddish-grey (reverse)</i>

Tablica prigodnoga optjecajnoga kovanoga i papirnoga novca

Table of commemorative circulation coins and banknotes

Nominala <i>Denomination</i>	Godina <i>Year</i>	Prigoda/naziv <i>Occasion / name</i>
1 lp	1995.	50. obljetnica postojanja svjetske organizacije FAO · <i>50th anniversary of the FAO</i>
2 lp	1996.	Olimpijske igre – Atlanta 1996. · <i>Olympic Games – Atlanta 1996</i>
5 lp	1996.	Olimpijske igre – Atlanta 1996. · <i>Olympic Games – Atlanta 1996</i>
10 lp	1996.	50. godišnjica OUN-a · <i>50th anniversary of the UN</i>
20 lp	1995.	50. obljetnica postojanja svjetske organizacije FAO · <i>50th anniversary of the FAO</i>
50 lp	1996.	Europsko nogometno prvenstvo u Engleskoj · <i>European Football Championship in England</i>
1 kn	1996.	Olimpijske igre – Atlanta 1996. · <i>Olympic Games – Atlanta 1996</i>
1 kn	1999.	5. obljetnica uvođenja kune · <i>5th anniversary of the introduction of the kuna</i>
1 kn	2004.	10. obljetnica uvođenja kune · <i>10th anniversary of the introduction of the kuna</i>
1 kn	2014.	20. obljetnica uvođenja kune · <i>20th anniversary of the introduction of the kuna</i>
2 kn	1995.	50. obljetnica postojanja svjetske organizacije FAO · <i>50th anniversary of the FAO</i>
5 kn ⁶⁵	1994.	500. obljetnica tiskanja senjskog glagoljskog Misala · <i>500th anniversary of the printing of the Senj Glagolitic Missal</i>
10 kn	2004.	10. obljetnica uvođenja kune · <i>10th anniversary of the introduction of the kuna</i>
20 kn	2014.	20. obljetnica uvođenja kune · <i>20th anniversary of the introduction of the kuna</i>
25 kn	1997.	Hrvatsko Podunavlje · <i>Croatian Danube Region</i>
25 kn	1997.	Prvi kongres hrvatskih esperantista · <i>First Croatian Esperanto Congress</i>
25 kn	1997.	Primanje Republike Hrvatske u Organizaciju ujedinjenih naroda · <i>Admission of the Republic of Croatia to the United Nations Organisation</i>
25 kn	1998.	Svjetska izložba EXPO u Lisabonu 1998. godine · <i>EXPO, the Lisbon World Exhibition in 1998</i>
25 kn	1999.	U povodu uvođenja eura u zemljama Europske unije · <i>Introduction of the euro in European Union Member States</i>
25 kn	2000.	U povodu 2000. godine · <i>Marking the year 2000</i>
25 kn	2002.	10. obljetnica međunarodnog priznanja Hrvatske · <i>10th anniversary of the international recognition of Croatia</i>
25 kn	2005.	Republika Hrvatska kandidat za članstvo u EU-u 18. VI. 2004. · <i>Republic of Croatia becoming an EU membership candidate, 18 June 2004</i>
25 kn	2010.	Godišnja skupština Europske banke za obnovu i razvoj, Zagreb 2010. · <i>Annual Meeting of the European Bank for Reconstruction and Development, Zagreb, 2010</i>
25 kn	2012.	Ugovor o pristupanju Republike Hrvatske Europskoj uniji · <i>Treaty of Accession of the Republic of Croatia to the EU</i>
25 kn	2013.	Republika Hrvatska članica Europske Unije, 1. VII. 2013. · <i>Republic of Croatia – a Member of the European Union – 1 July 2013</i>
25 kn	2016.	25. obljetnica neovisnosti Republike Hrvatske, 8. listopada 1991. – 8. listopada 2016. · <i>25th anniversary of independence of the Republic of Croatia, 8 October 1991 – 8 October 2016</i>
25 kn	2017.	25. obljetnica primanja Republike Hrvatske u Ujedinjene narode, 22. svibnja 1992. – 22. svibnja 2017. · <i>25th anniversary of the admission of the Republic of Croatia to membership in the United Nations, 22 May 1992 – 22 May 2017</i>
25 kn	2019.	25. obljetnica uvođenja kune kao zakonskog sredstva plaćanja u Republici Hrvatskoj, 30. svibnja 1994. – 30. svibnja 2019. · <i>25th anniversary of the introduction of the kuna as a legal tender in the Republic of Croatia, 30 May 1994 – 30 May 2019</i>

Literatura

Bilić, Mirnik, Nađ, 2013. – T. Bilić, I. Mirnik, M. Nađ, *Dva desetljeća hrvatske kune*, Arheološki muzej u Zagrebu, Hrvatska narodna banka, 2013.

Brozović, 1994. – D. Brozović, *Kune i lipe, novac Republike Hrvatske*, Narodna banka Hrvatske, 1994.

HNB – *Numizmatička izdanja Hrvatske narodne banke 1994. – 2004.*, Hrvatska narodna banka, 2004.

Kovačić, 1996. – K. Kovačić, Kako sam doživio stvaranje kune (zapis autora), u: *Moderna galerija. Kuzma Kovačić – kovani novac Republike Hrvatske*, Moderna galerija, 1996., str. 7. – 8.

Krasnov, 1992. – G. Krasnov, Novi hrvatski novac, *Numizmatičke vijesti*, 45, 1992., str. 5. – 6.

Krasnov, 1993. – G. Krasnov, Novac Republike Hrvatske, *Numizmatičke vijesti*, 46, 1993., str. 93. – 123.

Krasnov, 1995. – G. Krasnov, Kune i lipe, trajni novac Republike Hrvatske, *Numizmatičke vijesti*, 48, 1995., str. 78. – 1235.

Marić, 1998. – I. Marić, Hrvatski novčarski zavod, *Numizmatičke vijesti*, 51, 1998., str. 192. – 196.

Marić, 2009. – I. Marić, 15 godina rada Hrvatskog novčarskog zavoda, u *15 godina rada Hrvatskog novčarskog zavoda – izložba medalja i kovanog novca prigodom proslave 15. godišnjice rada*, Hrvatski novčarski zavod, 2009., str. 2. – 9.

Matić, 2000. – B. Matić, Emisija suvremenog kovinskog novca, *Numizmatičke vijesti*, 53, 2000., str. 117. – 127.

Matić, 2012. – B. Matić, *Hrvatski monetarni suverenitet – hrvatske kovnice i tiskare novca*, Ekonomski fakultet Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera, Hrvatski novčarski zavod, 2012.

Mirnik, Bilić, Nađ, 2012 – I. Mirnik, T. Bilić, M. Nađ, *Stjepan Divković – retrospektiva: medalje i novac*, Arheološki muzej u Zagrebu, Hrvatski novčarski zavod, 2012.

NBH – *Numizmatička izdanja Narodne banke Hrvatske*, Narodna banka Hrvatske, 1997.

Srb, Matić, 1999. – V. Srb, B. Matić, *Kovani novac Republike Hrvatske*, Agencija za komercijalnu djelatnost, 1999.

Višćević, 2004. – Z. Višćević, *Kovani novac Republike Hrvatske od osamostaljenja do danas / Coins of the Republic of Croatia from independence to the present day*, self-published, 2004., str. 17. – 37.

Žiljak, 1994. – V. Žiljak, *Kuna: papirnati novac Republike Hrvatske*, FS, 1994.

Arhivski izvori: Arhiv Hrvatske narodne banke (arhiv Ureda guvernera, arhiv Direkcije trezora)

References

Bilić, Mirnik, Nađ, 2013 – T. Bilić, I. Mirnik, M. Nađ, *Two Decades of the Croatian Kuna*, Archaeological Museum in Zagreb, Croatian National Bank, 2013.

Brozović, 1994 – D. Brozović, *The Kuna and the Lipa, the Currency of the Republic of Croatia*, National Bank of Croatia, 1994.

CNB – *Croatian National Bank Numismatic Issues 1994 – 2004*, Croatian National Bank, 2004.

Kovačić, 1996 – K. Kovačić, Kako sam doživio stvaranje kune (author's note), in *Moderna galerija. Kuzma Kovačić – kovani novac Republike Hrvatske*, Modern Gallery, 1996, pp. 7 – 8.

Krasnov, 1992 – G. Krasnov, Novi hrvatski novac, *Numizmatičke vijesti*, 45, 1992, pp. 5 – 6.

Krasnov, 1993 – G. Krasnov, Novac Republike Hrvatske, *Numizmatičke vijesti*, 46, 1993, pp. 93 – 123.

Krasnov, 1995 – G. Krasnov, Kune i lipe, trajni novac Republike Hrvatske, *Numizmatičke vijesti*, 48, 1995, pp. 78 – 1235.

Marić, 1998 – I. Marić, Croatian Monetary Institute, *Numizmatičke vijesti*, 51, 1998, pp. 192 – 196.

Marić, 2009 – I. Marić, 15 godina rada Hrvatskog novčarskog zavoda, in *15 godina rada Hrvatskog novčarskog zavoda – izložba medalja i kovanog novca prigodom proslave 15. godišnjice rada*, Croatian Monetary Institute, 2009, pp. 2 – 9.

Matić, 2000 – B. Matić, Emisija suvremenog kovinskog novca, *Numizmatičke vijesti*, 53, 2000, pp. 117 – 127.

Matić, 2012 – B. Matić, *Hrvatski monetarni suverenitet – hrvatske kovnice i tiskare novca*, Faculty of Economics of the Josip Juraj Strossmayer University, Croatian Monetary Institute, 2012.

Mirnik, Bilić, Nađ, 2012 – I. Mirnik, T. Bilić, M. Nađ, *Stjepan Divković – retrospektiva: medalje i novac*, Archaeological Museum in Zagreb, Croatian Monetary Institute, 2012.

NBH – *Numizmatička izdanja Narodne banke Hrvatske*, National Bank of Croatia, 1997.

Srb, Matić, 1999 – V. Srb, B. Matić, *Kovani novac Republike Hrvatske*, Commercial Services Agency, 1999.

Višćević, 2004 – Z. Višćević, *Kovani novac Republike Hrvatske od osamostaljenja do danas / Coins of the Republic of Croatia from Independence to the Present Day*, self-published, 2004, pp. 17 – 37.

Žiljak, 1994 – V. Žiljak, *Kuna: papirnati novac Republike Hrvatske*, FS, 1994.

Archival sources: Archives of the Croatian National Bank (archives of the Office of the Governor, archives of the Currency Department).

Bilješke

- 1 Bilić, Mirnik, Nađ, 2013.
- 2 <https://euro.hnb.hr/-/strategija-uvo-enja-eura-u-hrvatskoj> (pristupljeno 6. travnja 2019.).
- 3 <https://vlada.gov.hr/UserDocsImages/Vijesti/2017/10%20listopad/30%20listopada/Strategija%20za%20uvo%C4%91enje%20eura%20kao%20sluz%CC%8Cbene%20valute%20u%20Hrvatskoj.pdf> (pristupljeno 16. studenoga 2017.).
- 4 Krasnov, 1993., str. 106. – 107.; Brozović, 1994., str. 4. S vremenom je dolazilo do promjena u sastavu članova Komisije; tako je, u razdoblju provedbe natječaja za papirni i kovani novac te uvođenja kune kao valutne jedinice RH, J. Martinovića zamijenio B. Prka (pomoćnik ministra, zamjenik ministra, a potom i ministar financija u Vladi RH), a A. Čičin-Šaina P. Jurković (novi guverner Narodne banke Hrvatske). Kao što je već spomenuto, svi arhivski podaci koji se objavljuju u ovom radu (ako nije drugačije navedeno) potječu iz arhiva Hrvatske narodne banke, tj. Ureda guvernera ili Direkcije trezora.
- 5 Usporedi i izjavu N. Raguža, direktora Direkcije trezora Narodne banke Hrvatske od 1991. do 1993., u dokumentarnom filmu *Stvaranje hrvatske nacionalne valute* iz 2014. godine (<https://www.youtube.com/watch?v=BPxgVG-QXCU&t=1429s,15:54>; pristupljeno 10. kolovoza 2018.).
- 6 Bilić, 2014., str. 246. – 247.
- 7 Krasnov, 1993., str. 107. – 108.; Brozović, 1994., str. 5.
- 8 Zapisnik sastanka nosi datum 23. kolovoza 1991.
- 9 NN, br. 71/1991. (23. prosinca 1991.). Vlada RH odluku je donijela na sjednici 8. listopada 1991.
- 10 NN, br. 74/1992. (4. studenoga 1992.). Cf. Brozović, 1994., str. 44.; Matić, 2012., str. 42.
- 11 Matić, 2000., str. 125. – 126.
- 12 Krasnov, 1993., str. 94., 104., 106. (*Vjesnik* od 31. prosinca 1991. – 1. siječnja 1992.)
- 13 Krasnov, 1995., str. 91. – 92. (Na apoenu od 1000 kuna već se nalazi portret Ante Starčevića.)
- 14 U intervjuu *Globusu* od 8. siječnja 1993. (Krasnov, 1993., str. 118.)
- 15 Krasnov, 1993., str. 107., 121.
- 16 Krasnov, 1992., str. 5.
- 17 Vidi osobito Brozović, 1994., također Krasnov, 1993. i 1995.
- 18 Krasnov, 1995., str. 78. – 79. Za alternativnu rekonstrukciju događaja vidi Bilić, 2014.
- 19 Brozović, 1994., str. 45. – 46.; Krasnov, 1995., str. 78; cf. Krasnov, 1993., str. 121. (*Globus* od 22. siječnja 1993.)
- 20 Opširnije u Bilić, 2014.
- 21 Krasnov, 1995., str. 78.
- 22 Krasnov, 1995., str. 79.
- 23 NN, br. 79/1993. (30. kolovoza 1993.).

Endnotes

- 1 Bilić, Mirnik, Nađ, 2013.
- 2 <https://euro.hnb.hr/-/strategija-uvo-enja-eura-u-hrvatskoj> (accessed 6 April 2019).
- 3 <https://euro.hnb.hr/documents/2070751/2104255/e-strategy-for-the-adoption-of-the-euroin-Cro.pdf/9e02b33f-665a-46a9-a1b6-ac63f9af3c95> (accessed 16 November 2017).
- 4 Krasnov, 1993, pp. 106 – 107; Brozović, 1994, p. 4. Over the course of time, there were changes in the composition of the Commission. For instance, in the period in which the tenders for banknote and coin designs were conducted and in which the kuna was introduced as the monetary unit of the RC, J. Martinović was replaced by B. Prka (assistant minister, deputy minister and then minister of finance in the Government of the RC), and A. Čičin-Šain by P. Jurković (the new governor of the National Bank of Croatia). As already mentioned, all archival data published in this work (unless otherwise mentioned) derive from the archives of the CNB, i.e., from the archives of the Office of the Governor or those of the Currency Department.
- 5 Compare also the statement of N. Raguž, director of the Currency Department of the NBC from 1991 to 1993 in the documentary film *Stvaranje hrvatske nacionalne valute* of 2014 (<https://www.youtube.com/watch?v=BPxgVG-QXCU&t=1429s,15:54>; accessed 10 August 2018).
- 6 Bilić, 2014, pp. 246 – 247.
- 7 Krasnov, 1993, pp. 107 – 108; Brozović, 1994, p. 5.
- 8 The minutes of the meeting have the date 23 August 1991.
- 9 OG 71/1991 (23 December 1991). The Government of the Republic of Croatia made a decision at its meeting of 8 October 1991.
- 10 OG 74/1992 (4 November 1992). Cf. Brozović, 1994, p. 44; Matić, 2012, p. 42.
- 11 Matić, 2000, pp. 125 – 126.
- 12 Krasnov, 1993, pp. 94, 104, 106 (*Vjesnik* of 31 December 1991 to 1 January 1992).
- 13 Krasnov, 1995, pp. 91 – 92 (There was already a portrait of Ante Starčević on the 1000 kuna note).
- 14 In an interview in *Globus* of 8 January 1993 (Krasnov, 1993, p. 118).
- 15 Krasnov, 1993, pp. 107, 121.
- 16 Krasnov, 1992, p. 5.
- 17 See in particular Brozović, 1994, also Krasnov, 1993 and 1995.
- 18 Krasnov, 1995, pp. 78 – 79. For an alternative reconstruction of events, see Bilić, 2014.
- 19 Brozović, 1994, pp. 45 – 46; Krasnov, 1995, p. 78; cf. Krasnov, 1993, p. 121 (*Globus* of 22 January 1993).
- 20 More in Bilić, 2014.
- 21 Krasnov, 1995, p. 78.
- 22 Krasnov, 1995, p. 79.
- 23 OG 79/1993 (30 August 1993).

- 24 Prema dokumentarnom filmu *Stvaranje hrvatske nacionalne valute* iz 2014. godine (<https://www.youtube.com/watch?v=BPxgVG-QXCU&t=1429s>, 18:31; pristupljeno 10. kolovoza 2018.), motive je – iako ne konačne – Komisija odredila u rujnu 1991.
- 25 Neki Jakuševi prijedlozi objavljeni su na <http://www.kunalipa.com/katalog/povijest/hrvatska-kruna-4.php> (pristupljeno 23. studenoga 2017.) te u dokumentarnom filmu *Stvaranje hrvatske nacionalne valute* iz 2014. godine (<https://www.youtube.com/watch?v=BPxgVG-QXCU&t=1429s>, 7:51, 20:58; pristupljeno 28. kolovoza 2018.). Apoeni od 500 kruna, s prikazom M. Marulića (lice) / Split (naličje), te od 1000 kruna, s prikazom Zagreba na naličju, nose datum 8. listopada 1991., što nije u skladu s propozicijama natječaja raspisanog 30. ožujka 1992., o čemu vidi dalje; također, na naličju apoena od 50 kruna nalazi se vizura Zagreba (prema <http://www.kunalipa.com/katalog/povijest/hrvatska-kruna-4.php>), što ne odgovara propozicijama natječaja. No, sami motivi na novčanici od 500 kruna odgovaraju parametrima u raspisanom natječaju, a na naličju novčanice od 1000 kruna nalazi se vizura Zagreba, što također odgovara parametrima natječaja (dokumentarni film *Stvaranje hrvatske nacionalne valute* iz 2014. godine).
- 26 Neki Ljubičićevi prijedlozi objavljeni su na <http://www.kunalipa.com/katalog/povijest/hrvatska-kruna-4.php> (pristupljeno 23. studenoga 2017.) te u dokumentarnom filmu *Stvaranje hrvatske nacionalne valute* iz 2014. godine (<https://www.youtube.com/watch?v=BPxgVG-QXCU&t=1429s>, 20:46, 21:05, 22:17; pristupljeno 28. kolovoza 2018.).
- 27 Šutejevi prijedlozi bit će detaljno obrađeni dalje u tekstu. Neki prijedlozi ostalih autora – zajedno s Šutejevima, Ljubičićevima i Jakuševima – objavljeni su u dokumentarnom filmu *Stvaranje hrvatske nacionalne valute* iz 2014. godine (<https://www.youtube.com/watch?v=BPxgVG-QXCU&t=1429s>, 18:42, 18:45, 20:54, 21:00, 21:02, 21:04, 21:13; pristupljeno 28. kolovoza 2018.).
- 28 V. Žiljak u članku "Već smo trebali u Münchenu tiskati krunu, kad su javili: Bit će kuna!" (*Večernji list*, 30. svibnja 2014., <https://www.vecernji.hr/vijesti/vec-smo-trebali-u-munchenu-tiskati-krunu-kad-su-javili-bit-ce-kuna-941769>, pristupljeno 30. kolovoza 2018.); V. Žiljak, osobno priopćenje, 30. kolovoza 2018. Kao suautor dizajna novčanica navodi se i Šimun Šutej, grafičar i dizajner te sin Miroslava Šuteja, kao i tiskara u kojoj su novčanice otisnute (vidi naličje novčanica u gornjem lijevom kutu vertikalno uz središnji prikaz).
- 29 O kratkoći roka vidi i izjavu I. Zidića u dokumentarnom filmu *Stvaranje hrvatske nacionalne valute* iz 2014. godine (<https://www.hnb.hr/-stvaranje-hrvatske-nacionalne-valute>, 21:33; pristupljeno 10. 8. 2018.). No, Šuteju i Žiljku dovoljno je bilo svega sedam dana da osmisle svoj prijedlog (V. Žiljak u članku „Već smo trebali u Münchenu tiskati krunu, kad su javili: Bit će kuna!" (*Večernji list*, 30. 5. 2014., <https://www.vecernji.hr/vijesti/vec-smo-trebali-u-munchenu-tiskati-krunu-kad-su-javili-bit-ce-kuna-941769>, pristupljeno 30. 8. 2018.)).
- 30 Kako se u raspoloživoj dokumentaciji spominje isključivo M. Šutej, njega uvijek navodim kao autora prijedloga; no, treba uzeti u obzir da je kao partner u izradi novčanica sudjelovao i V. Žiljak.
- 31 Zapisnik Komisije 18. lipnja 1992.
- 32 B. Ljubičić u članku "Naša kuna izgleda kao kopija njemačke marke" (*Jutarnji list*, 4. svibnja 2014., <https://www.jutarnji.hr/arhiva/nasa-kuna-izgleda-kao-kopija-njemacke-marke/796570/>, pristupljeno 10. kolovoza 2018.) spominje kasniji sastanak koji su Šutej i on odvojeno održali s V. Horvat-Pintarić, kojemu su prisustvovali i M. Hanžeković i D. Brozović, prije konačnoga glasovanja članova stručnog žirija. Moguće je da je ovdje riječ upravo o predstavljaju 30. rujna ili o predstavljaju održanom između 29. lipnja i 2. rujna.
- 24 According to the documentary film *Stvaranje hrvatske nacionalne valute* of 2014 (<https://www.youtube.com/watch?v=BPxgVG-QXCU&t=1429s>, 18:31; accessed 10 August 2018), the Commission set the motifs in September 1991, although they were not considered final.
- 25 Some Jakuš's proposals were published on <http://www.kunalipa.com/katalog/povijest/hrvatska-kruna-4.php> (accessed 23 November 2017) and in the documentary film *Stvaranje hrvatske nacionalne valute* of 2014 (<https://www.youtube.com/watch?v=BPxgVG-QXCU&t=1429s>, 7:51, 20:58; accessed 28 August 2018). Denominations of 500 kruna, with an image of M. Marulić (obverse) / Split (reverse), and of 1000 kruna, with a depiction of Zagreb on the reverse, bear the date 8 October 1991, which is not in line with the rules of the tender announced on 30 March 1992, concerning which, see below; also on the reverse of the 50 kruna denomination, there is a panorama of Zagreb (according to <http://www.kunalipa.com/katalog/povijest/hrvatska-kruna-4.php>), which is also not in accordance with the rules. But the actual motifs or images on the 500 kruna banknote do correspond to the parameters in the tender, and on the reverse of the 1000 kruna banknote there is a view of Zagreb, which is also in line with the parameters of the tender (documentary film *Stvaranje hrvatske nacionalne valute* of 2014).
- 26 Some of Ljubičić's proposals have been published on <http://www.kunalipa.com/katalog/povijest/hrvatska-kruna-4.php> (accessed 23 November 2017) and also in the documentary film *Stvaranje hrvatske nacionalne valute* of 2014 (<https://www.youtube.com/watch?v=BPxgVG-QXCU&t=1429s>, 20:46, 21:05, 22:17; accessed 28 August 2018).
- 27 Šutej's proposals will be discussed in detail below. Some of the proposals of the other artists – together with those of Šutej, Ljubičić and Jakuš – were published in the documentary film *Stvaranje hrvatske nacionalne valute* of 2014 (<https://www.youtube.com/watch?v=BPxgVG-QXCU&t=1429s>, 18:42, 18:45, 20:54, 21:00, 21:02, 21:04, 21:13; accessed 28 August 2018).
- 28 V. Žiljak in the article "Već smo trebali u Münchenu tiskati krunu, kad su javili: Bit će kuna! [We were just about to print the kruna in Munich when they let us know: It's going to be the kuna!]" (*Večernji list*, 30 May 2014, <https://www.vecernji.hr/vijesti/vec-smo-trebali-u-munchenu-tiskati-krunu-kad-su-javili-bit-ce-kuna-941769>, accessed 30 August 2018); V. Žiljak, personal communication, 30 August 2018. Also given as a co-author of the design of the banknotes is Šimun Šutej, printmaker and designer, the son of Miroslav, and the printing works in which the notes were printed (see the reverse of the notes in the top left hand corner vertically alongside the central image).
- 29 For the very short deadline given, see the statement of Igor Zidić in the documentary film *Stvaranje hrvatske nacionalne valute* of 2014 (<https://www.hnb.hr/-stvaranje-hrvatske-nacionalne-valute>, 21:33; accessed 10 August 2018). But for Šutej and Žiljak, no more than seven days were necessary for them to think up their proposal (V. Žiljak in the article "Već smo trebali u Münchenu tiskati krunu, kad su javili: Bit će kuna!" (*Večernji list*, 30 May 2014, <https://www.vecernji.hr/vijesti/vec-smo-trebali-u-munchenu-tiskati-krunu-kad-su-javili-bit-ce-kuna-941769>, accessed 30 August 2018)).
- 30 In the documentation, only Šutej is mentioned, and so I always give him as author of a proposal; but it has to be taken into consideration that in the making of the banknotes he was actively partnered by Vilko Žiljak.
- 31 Minutes of the Commission, 18 June 1992.
- 32 B. Ljubičić in the article "Naša kuna izgleda kao kopija njemačke marke" [Our kuna looks like a copy of the German mark]" (*Jutarnji list*, 4 May 2014, <https://www.jutarnji.hr/arhiva/nasa-kuna-izgleda-kao-kopija-njemacke-marke/796570/>, accessed 10 August 2018) mentions later meetings that he and Šutej had separately with

- 33 U istom članku u *Jutarnjem listu* B. Ljubičić spominje kako je od Komisije dobio rok od 15 dana da izradi cjelovit prijedlog, što je i učinio. Međutim, iz članka se može zaključiti da je taj rok zadan nakon odabira Šuteja i Ljubičića kao finalista, što se dogodilo, prema raspoloživoj dokumentaciji, 29. lipnja, te na taj način ne odgovara kronologiji događaja zabilježenoj u službenoj dokumentaciji. Ljubičić je u nekom trenutku svakako izradio cijeli skup prijedloga, što je vidljivo iz novčanica objavljenih na portalu <http://www.kunalipa.com/katalog/povijest/hrvatska-kruna-4.php> (pristupljeno 23. studenoga 2017.) te u dokumentarnom filmu *Stvaranje hrvatske nacionalne valute* iz 2014. godine (<https://www.youtube.com/watch?v=BPxgVG-QXCU&t=1429s,20:46,21:05>; pristupljeno 28. kolovoza 2018.); nedostaje samo apoen od 25 kruna.
- 34 Usporedi i Ljubičićeve komentare u vezi sa sudjelovanjem V. Horvat-Pintarić u cijelome procesu u navedenom članku u *Jutarnjem listu*. Iz dokumentacije koja se čuva u HNB-u može se iščitati da se 29. lipnja 1992. V. Horvat-Pintarić ispričala što ne može prisustvovati sastanku stručnog žirija odnosno Komisije. No, o razlozima njezina nesudjelovanja na drugim, kasnijim, sastancima, nema konkretnih podataka.
- 35 Ovakvim razvojem događaja nezadovoljan je bio drugoplasirani B. Ljubičić. On je 28. listopada Komisiji uputio žalbu u kojoj izražava neslaganje s provedbom natječaja, no tu žalbu M. Hanžeković 7. prosinca odbacuje. Osobito je nezadovoljan bio činjenicom da je Šutejev izabrani rad bio već gotova tiskana novčanica, s odgovarajućim zaštitama, kojoj samo nedostaje potpis guvernera, dok je njegov konačni prijedlog bio u ranijoj fazi izrade, što ga je dovelo u podređenu situaciju.
- 36 <http://www.kunalipa.com/katalog/povijest/hrvatska-kruna-1.php> (pristupljeno 23. studenoga 2017.); http://www.hrvatskanumizmatika.net/1-blog/staro/hrvatske_krun/hrvatske_krun.htm (pristupljeno 23. studenoga 2017.). Autor tekstova na portalu je Elvis Gambiraža. Navodnicima kod prvih triju verzija prijedloga koristim se jer je to terminologija samog E. Gambiraže, koja je, kako ćemo kasnije vidjeti, pogrešna.
- 37 Na svim Šutejevima prijedlozima otisnut je datum 15. siječnja 1993. (u parametrima natječaja naveden je datum 15. siječnja 1992.).
- 38 <http://www.kunalipa.com/katalog/povijest/hrvatska-kruna-2.php> (pristupljeno 23. studenoga 2017.); <http://blog.dnevnik.hr/hrvatskanumizmatika/2005/12/index.html#dan6> (pristupljeno 23. studenoga 2017.). Ista inačica Šutejeva prijedloga objavljena je i u dokumentarnom filmu *Stvaranje hrvatske nacionalne valute* iz 2014. godine (<https://www.youtube.com/watch?v=BPxgVG-QXCU&t=1429s,18:38,18:40,18:49>; pristupljeno 28. kolovoza 2018.).
- 39 <http://www.kunalipa.com/katalog/povijest/hrvatska-kruna-3.php> (pristupljeno 23.11.2017.).
- 40 Krasnov 1995, 93–95. Ista verzija Šutejevog prijedloga objavljena je i u dokumentarnom filmu *Stvaranje hrvatske nacionalne valute* iz 2014. godine (<https://www.hnb.hr/-/stvaranje-hrvatske-nacionalne-valute>, 18:35, 21:57, 22:10; pristupljeno 28. 8. 2018.), a tu verziju pokazao mi je i V. Žiljak 30. kolovoza 2018. g..
- 41 O pobjedničkim prijedlozima pretočenima u konačna rješenja izgleda papirnog novca vidi Žiljak 1994.
- 42 Ovu tvrdnju potvrdio mi je i Vilko Žiljak (osobno priopćenje, 30. kolovoza 2018.).
- 43 Krasnov 1995, 81.
- 44 Krasnov 1995, 82.
- 45 Bilić, Mirnik, Nađ, 2013.
- Horvat-Pintarić, attended by Hanžeković and Brozović, before the voting of the members of the expert jury. It is possible that what is involved here is in fact the presentation of 30 September or the presentation held between 29 June and 2 September.
- 33 In the same *Jutarnji list* article, Ljubičić mentions that he had been given 15 days by the Commission to work out a complete proposal, which he did. But from the article it can be concluded that this deadline was set after the selection of Šutej and Ljubičić as the finalists, which happened on 29 June, according to the available documentation, and in this way does not correspond to the chronology of events given in the official documentation. At some time, Ljubičić did work out a whole set of proposals, which can be seen from the banknotes published on the portal <http://www.kunalipa.com/katalog/povijest/hrvatska-kruna-4php> (accessed 23 November 2017) and in the 2014 documentary film *Stvaranje hrvatske nacionalne valute* (<https://www.youtube.com/watch?v=BPxgVG-QXCU&t=1429s,20:46,21:05>; accessed 28 August 2018); only the 25 kruna denomination is missing.
- 34 Cf. Ljubičić's comments about the participation of V. Horvat-Pintarić in the whole process in the same article. From the documentation in the CNB it can be seen that on 29 June 1992, V. Horvat-Pintarić apologised for not having been able to attend the meeting of the jury and the Commission. But there are no concrete data concerning her not attending later meetings.
- 35 Second-placed Boris Ljubičić was not satisfied with the turn of events. On 28 October, he sent an objection to the Commission, expressing his disagreement with the conduct of the tender, but it was denied by Hanžeković on 7 December. He was particularly upset by the fact that the chosen Šutej's work was an already printed banknote, with all the necessary security features, which only wanted the governor's signature, while his final proposal was in an earlier phase of working, which put him in an inferior position.
- 36 <http://www.kunalipa.com/katalog/povijest/hrvatska-kruna-1php> (accessed 23 November 2017); http://www.hrvatskanumizmatika.net/1-blog/staro/hrvatske_krun/hrvatske_krun.htm (accessed 23 November 2017). The articles on the portal were written by Elvis Gambiraža. I use quotation marks about the first three versions, for this is the terminology of Gambiraža himself, which, as we shall see later, is mistaken.
- 37 The date 15 January 1993 was printed on all Šutej's proposals (in the rules the date of 15 January 1992 was specified).
- 38 <http://www.kunalipa.com/katalog/povijest/hrvatska-kruna-2php> (accessed 23 November 2017); <http://blog.dnevnik.hr/hrvatskanumizmatika/2005/12/index.html#dan6> (accessed 23 November 2017). The same version of Šutej's proposal was given in the documentary *Stvaranje hrvatske nacionalne valute* of 2014 (<https://www.youtube.com/watch?v=BPxgVG-QXCU&t=1429s,18:38,18:40,18:49>; accessed 28 August 2018).
- 39 <http://www.kunalipa.com/katalog/povijest/hrvatska-kruna-3php> (accessed 23 November 2017).
- 40 Krasnov, 1995, pp. 93 – 95. The same version of Šutej's proposal was given in the documentary *Stvaranje hrvatske nacionalne valute* of 2014 (<https://www.hnb.hr/-/stvaranje-hrvatske-nacionalne-valute>, 18:35, 21:57, 22:10; accessed 28 August 2018), and the version was shown to me by Vilko Žiljak on 30 August 2018.
- 41 As for the winning proposals transferred to final solutions for the appearance of the paper money see Žiljak, 1994.
- 42 Confirmed to me by Vilko Žiljak (personal communication of 30 August 2018).
- 43 Krasnov, 1995, p. 81.

- 46 Vidi Brozović, 1994., str. 54. – 55., 57. – 59.; *NBH*, 1997., str. 8. – 13.; Srb, Matić, 1999., str. 91. – 100.; *HNB*, 2004., str. 10. – 14., 82. – 83.; Višćević, 2004., str. 17. – 37.; Matić, 2012., str. 47. – 49.
- 47 Suprotno uvriježenoj numizmatičkoj praksi u natječaju se termin "lice" rabi za stranu kovanog novca na kojoj se ne nalazi državni grb, a termin "naličje" za stranu na kojoj se on nalazi (Višćević, 2004., str. 12). No, hrvatska zakonska regulativa koja uređuje osnovna obilježja kovanog novca poštuje uvriježenu numizmatičku praksu (vidi dalje Odluku o apoenima i osnovnim obilježjima novčanica i kovanog novca kune i lipe).
- 48 Krasnov, 1995., str. 81. – 82.
- 49 Kovačić, 1996., str. 8.
- 50 Marić, 1998., str. 192.; 2009., str. 2.; Srb, Matić, 1999., str. 21.; Matić, 2012., 45.
- 51 Krasnov, 1995., str. 78. (*Vjesnik* od 6. travnja 1993.); govor Dalibora Brozovića na otvorenju kovnice (siječanj 1994.?) u Krasnov, 1995., str. 97.
- 52 V. Žiljak u članku "Već smo trebali u Münchenu tiskati krunu, kad su javili: Bit će kuna!" (*Večernji list*, 30. svibnja 2014., <https://www.vecernji.hr/vijesti/vec-smo-trebali-u-munchenu-tiskati-krunu-kad-su-javili-bit-ce-kuna-941769>, pristupljeno 30. kolovoza 2018.); V. Žiljak, osobno priopćenje, 30. kolovoza 2018.
- 53 Kovačić, 1996., str. 8.
- 54 Srb, Matić, 1999., str. 101.
- 55 NN, br. 37/1994. (13. svibnja 1994.).
- 56 NN, br. 37/1994. (13. svibnja 1994.). Cijela je *Odluka* otisnuta u Krasnov, 1995., str. 99. – 116.; prvih dvanaest točaka Odluke otisnuto je u neizmijenjenom obliku u formi monografije kao Žiljak, 1994.; točke 13. – 24. otisnute su u neizmijenjenom obliku u Bilić, Mirmik, Nađ, 2013.
- 57 NN, br. 37/1994. (13. svibnja 1994.). Cf. Odluka o izmjeni Odluke o izdavanju novčanica i kovanog novca koji glase na novčanu jedinicu Republike Hrvatske (Savjet Narodne banke Hrvatske na sjednici održanoj 1. lipnja 1994.) (NN, br. 44/1994. (3. lipnja 1994.)) te Odluka o izmjeni i dopuni Odluke o izdavanju novčanica i kovanog novca koji glase na novčanu jedinicu Republike Hrvatske (Savjet Narodne banke Hrvatske na sjednici održanoj 29. srpnja 1994.) (NN, br. 68/1994. (23. rujna 1994.)).
- 58 NN, br. 47/1995. (12. srpnja 1995.). Otad će kovani novac s latinskim nazivima biljaka i životinja redovito biti kovani parnih godina, a onaj s hrvatskim nazivima biljaka i životinja neparnih godina. U Odluci je učinjena mala pogreška te je latinski naziv za pticu slavuja naveden kao LUSCINNIA MEGARHYNCHOS, što je i otkovano na emisiji datiranoj 1994., ali je već na sljedećoj emisiji, datiranoj 1996., ta pogreška ispravljena (LUSCINIA MEGARHYNCHOS) (<http://www.kunalipa.com/katalog/kovanice/1-kuna.php>) (pristupljeno 23. studenoga 2017.).
- 59 Autor kovanog novca je Damir Mataušić. Riječ je o bimetalnom kovanom novcu, koji se sastoji od kružne jezgre i vanjskog prstena u obliku pravilnog dvanaesterokuta. Jezgra, promjera 18 mm i težine 4,05 g, sastoji se od 92% bakra (Cu), 6% aluminija (Al) i 2% nikla (Ni), a prsten, unutarnjeg promjera 18 mm i težine 8,70 g, od 75% bakra (Cu) i 25% nikla (Ni). Ukupan promjer kovanog novca je 32 mm, a težina 12,75 g. Vidi NN, br. 49/1997.
- 60 NN, br. 49/1997.
- 61 Dopušteno je odstupanje mase svakoga pojedinoga komada kovanog novca do 3%.
- 62 Prema Matić, 2012., 48, 60% Cu, 20% Ni, 20% Zn
- 44 Krasnov, 1995, p. 82.
- 45 Bilić, Mirmik, Nađ, 2013.
- 46 See Brozović, 1994, pp. 54 – 55, 57 – 59; *NBH*, 1997, pp. 8 – 13; Srb, Matić, 1999, pp. 91 – 100; *HNB*, 2004, pp. 10 – 14, 82 – 83; Višćević, 2004, pp. 17 – 37; Matić, 2012, pp. 47 – 49.
- 47 Unlike standard numismatic practice, in the tender the term "obverse" is used for the side of the coin on which the coat of arms is *not* placed, and the term "reverse" for the side on which it is (Višćević, 2004, p. 12). But the Croatian law that determines the main features of the coins does respect the standard numismatic practice (see below the Decision on the denominations and main features of kuna banknotes and kuna and lipa coins).
- 48 Krasnov, 1995, pp. 81 – 82.
- 49 Kovačić, 1996, p. 8.
- 50 Marić, 1998, p. 192; 2009, p. 2; Srb, Matić, 1999, p. 21; Matić, 2012, p. 45.
- 51 Krasnov, 1995, p. 78 (*Vjesnik*, 6 April 1993); speech of Dalibor Brozović on the opening of the mint (January 1994?) in Krasnov, 1995, p. 97.
- 52 V. Žiljak in the article "Već smo trebali u Münchenu tiskati krunu, kad su javili: Bit će kuna!" (*Večernji list*, 30 May 2014, <https://www.vecernji.hr/vijesti/vec-smo-trebali-u-munchenu-tiskati-krunu-kad-su-javili-bit-ce-kuna-941769>, accessed 30 August 2018); V. Žiljak, personal communication, 30 August 2018.
- 53 Kovačić, 1996, p. 8.
- 54 Srb, Matić, 1999, p. 101.
- 55 OG 37/1994 (13 May 1994).
- 56 OG 37/1994 (13 May 1994). The whole of the *Decision* is printed in Krasnov, 1995, pp. 99 – 116; the first twelve items of the *Decision* are printed in unchanged form in the monograph by Žiljak, 1994; items 13 to 24 are printed verbatim in Bilić, Mirmik, Nađ, 2013.
- 57 OG 37/1994 (13 May 1994). Cf. Decision on amendments to the Decision on the issue of banknotes and coins denominated in the currency of the Republic of Croatia (Council of the National Bank of Croatia at a session held on 1 June 1994 (OG 44/1994 (3 June 1994))) and the Decision on amendments to the Decision on the issue of banknotes and coins denominated in the currency of the Republic of Croatia (Council of the National Bank of Croatia at a session held on 29 July 1994 (OG 68/1994 (23 September 1994))).
- 58 OG 47/1995 (12 July 1995). From then on coins with Latin names of plants and animals were to be regularly minted in even years, and those with common Croatian names in odd years. In the *Decision* there was a little mistake and the Latin name for the nightingale was given as LUSCINNIA MEGARHYNCHOS which was actually minted in the 1994 issue, but in the next issue, dated, 1996, this mistake was corrected to LUSCINIA MEGARHYNCHOS (<http://www.kunalipa.com/katalog/kovanice/1-kuna.php>) (accessed 23 November 2017).
- 59 The coin was designed by Damir Mataušić. This is a bimetal coin, which consists of a circular core and an outer ring in the form of a regular dodecagon. The core, 18 mm in diameter and weighing 4.05 g, consists of 92% copper (Cu), 6% aluminium (Al) and 2% nickel (Ni), and the outer ring, with an inner diameter of 18 mm and weighing 8.70 g, is of 75% copper (Cu) and 25% nickel (Ni). The total diameter is 32 mm and the total weight is 12.75 g. See OG 49/1997.
- 60 OG 49/1997.

63 Prema Matić, 2012., 48, 60% Cu, 20% Ni, 20% Zn

64 Prema Matić, 2012., 48, 60% Cu, 20% Ni, 20% Zn

65 Isti kovani novac otkovan je i u zlatu kao suvenirni novac promjera 26,2 mm, težine 12 gr i finoće zlata 900/000. Vrijednost kovanog novca određena je kao 1900 kn (NN, br. 91/1995., 106/1995.).

61 Deviation of weight of each individual coin up to 3% is permitted.

62 According to Matić, 2012, p. 48, 60% Cu, 20% Ni, 20% Zn.

63 According to Matić, 2012, p. 48, 60% Cu, 20% Ni, 20% Zn.

64 According to Matić, 2012, p. 48, 60% Cu, 20% Ni, 20% Zn.

65 The same coin was minted in gold as a souvenir coin, 26.2 mm in diameter, weighing 12 g and fineness 900/00. The value of the coin was set at 1900 kuna (OG 91/1995, 106/1995).

Impresum / Impressum

Nakladnici / Publishers

Arheološki muzej u Zagrebu / Archaeological Museum in Zagreb

Trg Nikole Šubića Zrinskog 19, HR-10000 Zagreb

www.amz.hr

Hrvatska narodna banka / Croatian National Bank

Trg hrvatskih velikana 3, HR-10000 Zagreb

www.hnb.hr

Za nakladnike / For the Publishers

Sanjin Mihelić

Boris Vujčić

Autor / Author

Tomislav Bilić

Autor izložbe / Exhibition author

Tomislav Bilić

Lektura / Proof Reading

Sanda Uzun-Ikić, HNB

Prijevod / Translation

Prevoditeljski centar d.o.o.

Fotografija / Photography

Božidar Bengesz, HNB

Dizajn / Design

Vjekoslav Gjergja, HNB

Tisak / Press

Tiskara Zelina d.d.

Naklada / Print Run

1500 primjeraka / copies

ISBN: 978-953-8143-24-3

CIP zapis dostupan u računalnome katalogu Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu pod brojem 001027945.

Zagreb, 2019.

ISBN 978-953-8143-24-3
Arheološki muzej u Zagrebu · Archaeological Museum in Zagreb
www.amz.hr

NOVČANE JEDINICE REPUBLIKE HRVATSKE NOVČANE JEDINICE
THE REPUBLIC OF CROATIA OF THE MONETARY UNIT OF THE REPUBLIC OF
NOVČANE JEDINICE REPUBLIKE HRVATSKE NOVČANE JEDINICE
THE REPUBLIC OF CROATIA OF THE MONETARY UNIT OF THE REPUBLIC OF